

Нов шешир.

— И ти велиш да је „оказион“, када си платила 600 динара за тај шешир!?

— Да, драги мој, јер ме модискиња уверава да ће кроз месец дана коштати 1000 динара!

*

Успомене.

— Можеш ли ми позајмити двадесет динара? Остао сам без пет пара...

— Остао ти златан прстен, можеш га заложити.

— Немогуће! То ми је успомена од покојне тетке, не могу се од њега одвојити.

— Па и мој новац је успомена од мога оца, морам га чувати!

*

Извињење.

Судија: — Ви сте учинили досада већ двадесет крађа под различитим именима...

Оптужена: — Пардон, али то је било под псеудонимом...

*

Није опасно.

Х.: — Шта ти је? Увијена рука! Да није што опасно?

У.: — Није!

Х.: — Шта ти се десило?

У.: — Ништа. Ишао сам синоћ из кафане, па ми нека будала згазила на руку!

*

Зна своју дужност.

Чује се ларма из једне куће. Отвара се прозор и чује се женски глас, који призива у помоћ. Под прозором шета жандарм достојанствено, трља руке и смешка се задовољно.

— Зар си ти глув?... пита га један пролазник.

— Знам ја своју дужност...

— Па тај уби ту жену!

— Не бојте се, то је мој таст, а он зна шта ради!

*

Пакост.

У друштву, једна пакосна дама:

— Све, све, али ћелава човека не могу да погледам.

Господин, који је под шеширом због слабе косе, а види госпођи лажне зубе:

— Чудим се оштрини ваших зуба јер ми не изгледају сувише чврсти.

— А ја се чудим, — прекиде га дама — што је овде врло видно, иако је месец облаком прекривен.

*

Страшно дете.

Гошћа: — О, па ти си дивно дете! Ти помажеш већ мајци, када треба услужити госте?

Девојчица: — Да, госпођо. Ја бројим сребрне кашичице када гости попију чај!

*

Београдска деца.

Син (још није пошао у школу): — Ја, кад се женим, ја ћу узети само лепу и младу.

Мати: — А шта ћеш, ако ти на венчању подметну ружну младу?

Син: — Ја ћу се венчати с њоме, а после ћу да је изводим само на маскенбал.

*

Још неколико комплета сензационог романа из недавне прошлости, који је изишао у 22 брошуре са 20 слика и био разграбљен

„Злочинци на престолу“

у самој ствари низ истинитих доживљаја чланова дома Хабсбурговаца, чија је публикација изазвала највећу сензацију, може се добити по цени од

Динара 10·— по комплету

по избору ћирилицом или латиницом, ако се новац пошаље унапред на администрацију

„Илустрованог Листа“, Београд.

Još nekoliko kompleta senzacionog romana iz nedavne prošlosti, koji je izišao u 22 brošure sa 20 slika i bio razgrabljen

„Zločinci na prestolu“

u samoj stvari niz istinitih doživljaja članova doma Habsburgovaca, čija je publikacija izazvala najveću senzaciju, može se dobiti po ceni od

Dinara 10·— po kompletu

po izboru ćirilicom ili latinicom, ako se novac pošalje unapred na administraciju

„Ilustrovanog Lista“, Beograd.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Косанчићева улица 2. Телефон број 1751.

Појединн број 1·— динар. Поштарина плаћена. Појединн број 1·— динар.

ЗАБАВНИК

Илустрованог Листа

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе.

Број 17. Београд, 28. IV. 1922. Година I.

Прича једног робијаша.

Филберт Андеврод.

Један млад човек из отменог света са белим рукавицама убио је једне вечери две личности: своју метресу и њеног мужа.

Због тога порота га је осудила на вечиту робију.

Он би послат у Тулон, нарочито препоручен чуварима. Али он је био ђида, пун снаге и необично енергичан. Био је све: комедијаш, сликар, механичар и мелодрамски јунак. Како је имао толико разних особина, он успе да турпијом преструже своје окове и набави лепо грађанско одело. И једне јулске ноћи побеже из казамата.

Необична загонетка човечјег срца!

Није прешао ни три километра, а већ се покајао. Топ узбуне већ је био дао знак о његовом бегству. Где ли ће? Шта ће да ради? Како да живи? Неће ли ујутру бити поново ухваћен?...

На крају крајева, пошто је створен за тај гадни робијашки живот, и пошто је навикао на ту униформу и чувареву кнуту, на ту храну и апашки говор, зашто да не остане?... Зацело је то боље, него да буде гоњен као дивља звер, да живи у непрекидном страху и да се сто пута дневно излаже опасности, да не би био ухваћен и силом враћен, и шта више бачен у тамницу.

Размисливши добро он рече себи:

— Па добро! треба да урадим оно, што се још никад није учинило. Треба да се вратим у казамат са околностима које ће ми олакшати положај.

Поред једне врбе, на обали реке, спазио је једног сељана, који је јецао.

— Шта ти је велика будало, те плачеш?

— Плачем што је моја жена на самрти, без икакве помоћи, а ја немам ни паре. Немам ни срца да се бацим у воду и мој мезекавичлук тишти исто толико колико и мој јад. Ето шта ми је... Остави ме на миру!

— Не плаче се зато! Умири се! Ти си, изгледа, поштен човек, али сузе ти не помажу ништа.

— Лепа прича коју сви понављају. Потребно ми је тридесет франака, а они ми дају савете... Хвала!

— Нема на чему. Али пошто си ти толико сиромашан, зашто не пођеш за робијашем, који је ето побегао. Са бедема је топ огласио његово бегство, и кад би ти ухватио тог зликовца, добио би најмање сто франака.

— Мислио сам на то, кад сам чуо знак; али нека га ђаво носи!... Добри Бог и сувише занемарује добре људе, да би они могли учинити што за правду.

— Ти хулиш на Бога, чини ми се?...

— Ја сам рекао да нисам задовољан, и нећу да играм улогу жандарма у корист друштва које ми ни лекове неће дати бесплатно.

— Ти сад говориш као социалиста.

— Шта се то вас тиче!... Још једанпут вас молим, идите својим путем, оставите ме!

— Ја нећу да идем...

— Па шта онда хоћете?

— Хоћу да ти помогнем и против твоје воље.

— Којешта!

— Као што рекох, хоћу да ти дам прилику да зарадиш сто франака...

— А шта треба да радим? — прихвати сељак, пажљиво слушајући.

— Хајде, устани и прати ме код сеоског начелника...

— Зашто?

— Казаћу ти на уво, где се крије одбегли робијаш...

— Ви дакле баш желите зло том јадном човеку...

— Увек сам му желео! Гледај да добијеш сто франака...

— Је л' то истина?

— Реч једног... једног поштеног човека.

И пођоше. Водећи га, он дознаде да тај човек има четворо деце, да је вредан и неуморан.

Свратише у кафану код „Дрвеног Мача“, попише по чашу вина и одоше код господина начелника.

Кад су били пред њим, сељак исколачи очи, као човек који не зна шта ће се с њим догодити.

— Хајде, — рече непознати смејући се, — ухвати ме добро!

— Зашто, господине?

— Зар ти још ниси погодио?

— Богами, не!

— Збиља? ... Па ја сам онај робијаш из Тулонског казамата, због кога је топ јавио узбуну ...

Сељак послуша, иако неодлучно, и после десет минута примио је награду од сто франака, која му је пружила начин да спасе своју жену.

— — — — — — — — — — — — —

Па зар да не рекнемо као Молијер:
Где ли ће се све врлина угнездити!? ...
Превео И. К. Паранос.

Један дан раније.

Жана Лера.

Мали кључ, ушавши у котур, звекну.

— Ево, метнућу га овамо. Ви размислите. Не заборавите адресу! Уосталом, број је исти као и ваш ...

— Видим! — рече Цеси не смејући се — Један знак Судбине.

— Ја ћу бити тамо у уторак, четвртак и суботу.

— А! ... А у друге дане?

— Богме, не! Ја не могу да проводим све своје време тамо!

Он прште у смех.

И, како је он поново ухвати, Пол Орнаж и та луда, смела Цеси поновише животињску игру. Цела њина млада снага у њој игра. Цеси неће попустити. Али њихова крв ври, њини мишићи се растежу, а њихова тела се превијају.

Љубазници нису. Пријатељи? ... Ни то. Го су другови, искрени, који пробају понекад своја уста, као што се загриза каква воћка.

Најзад Цеси поче да се одупире:

— Доста је! ... Два сата кошкања, то је довољно! Треба да се очешљам и да се обучем. Треба да се изиђе вечерас ... Бежи! ... Доћи ћу код тебе у ... уторак.

Када он окрену леђа, она узе кључ, смејући се:

— Мало чешће, мили мој! ...

Али у понедељак једна мисао жацну Цеси којој је било досадно и она скочи:

— О! ... Пошто нема никога, ја ћу отићи да видим тај голубарник! ...

Тамо је била у четири сата. То је идеално: нигде чувара куће! Двоја врата од приземља имају изглед богатог и строгог стила.

— Лево ... — рекао је Орнаж.

Ево Цеси отвори без тешкоће ... и остаде запањена. Два изненађена лица су се подигла иза једног стола за чај: Орнаж у пиџами и једна млада жена у кимону. Врата воде право у мали и тескобан бели будоар, где је изненађени пар престао да се изслађује. По њиховом изгледу и држању, лако је било видети да ... су били све потрошили ... Та луда Цеси прште у смех:

— Дошла сам на време ... Осећала сам мирис малих колача! ... Немојте се узнемиривати, мили пријатељу! ... Дошла сам да вас замолим за шољу чаја ...

Орнаж, забезекнут, махинално јој поднесе једну шољицу. Цеси је ударала ногама од радости.

— Пролазила сам овуда ... један дан раније. Хтела сам вам нешто јавити, јер у уторак идем у „Лувр“, у четвртак у „Бон Марше“, а у суботу у „Галери Лафајет“. Никако не може да се удеси ... Остатак недеље ... бићу код зубног лекара! ...

Млада жена, лепа и рашчупана, лудо се смејаше.

Орнажева глава вредела је у злату оноликo колико је била тешка.

— Кад бисмо попили чај, Поле? — рече његова другарица. — Имам времена ...

Цеси скиде шешир, огртач и рукавице. Цеси која има добро око, одреди занимање плаве девојке:

— Ви сте сигурно лутка, госпођице? Продавачица? ...

— Лутка, госпођо.

— Код кога?

— Код сестара Алфи! ...

— О, код Алфи! ... Каква срећа! Дајте ми обавештења. Умирем од жеље да идем тамо. Причали су ми толико лепих ствари о њима.

Оне се зближише. Орнаж, љут, загризе шећерни колач као неког непријатеља.

— Оне ће пробати овде један размештај, нешто очаравајуће. То је тајна.

— Заиста? ... Треба да имам то? А, затим, кажите ми ...

Кроз отворена врата види се неред на великом и ниском кревету. Диван је прекривен женским рубљем.

Орнаж посматра Цеси:

— То је једна развратница, ништа више! Да се бар неко надао томе од ње! ... Ах! ... Добро је! ... Ево их, улазе у ... собу! ...

— То је просто: купујем врло лепе моделе, па их копирам ... Главно је то какав је кинески креп ... Хоћете ли ми дозволити да се обучем? Задоцнићу! ...

— Хајдете! ... Ох, дивна вам је кошуља! Је л'те, хоћете ли ми је дати за преглед?

— Орнаж? ... Је ли он увек ту? ... Он се огледа у огледалу и пита се, да се нешто није променило у кући ...

— Чекајте да вам помогнем ... Тако! ... Пих, што нас разбаруше те хаљине што се облаче одозго! ...

— О, да! ... Хвала, госпођо! ... Дакле, хоћете ли доћи сутра код Алфи? ... Око три сата? Дакле, уговорили смо? ... Ви ћете ме тражити. Да, Лидија ... Видећемо за боју ... Боже, ала сам закаснила! А трамвај је тако далеко!

— Слушајте, — рече Цеси, навлачећи рукавице — ја нећу остати са Орнажом. И ја идем. Ако хоћете, користите се мојим аутом ... Имам још за неке ситнице да вас запитам.

— Ја сам посрамљена, госпођо ...

Шешири се натичу на уковрчене косе. Огртачи се уметнички умотавају.

— До виђења, Павле ... У среду ...

— До виђења, мој мили ... До скора ...

— Ах! Ах! ... Орнаж је ван себе. Он спушта два пољупца као два ударца кљуном на Лидијине образе, која се смеје. Он стеже са душом једнога убице руку Цесину ... која се смеје. Увређен, вукући крајем својих голих ногу мале кожне сандале.

— Гле, — рече на прагу Цеси својој пријатељици. — Држите! Ево кључа у трећем примерку ... Чувајте га, ако бисте изгубили онај ...

Превео Милош. М. Црвчанин.



Наше Словенство.

Толико пута ми смо се хвалили пред свима и свакоме, да је наша највећа радост што се осећамо Словенима, што у нама тече иста крв као она што струји у жилама Руса. Кад су на Западу књижевници говорили, да не разумеју Достојевског, и кад је свету Париза Мусорски био сасвим туђ, ми смо осећали велику радост, кад смо могли рећи тамошњим књижевницима да ми осећамо правду Достојевског, тако да нама Карамазови, књаз Мишкин, Раскољников и толики други људи, што су се родили из Достојевскове душе, нису ни најмање далеки, несхватљиви и магловити, него напротив, веома блиски. Осећали смо гордост, кад смо могли на сваком кораку да манифестујемо Словенство наше мисли и наших осећања, кад смо могли, например, да се усхитимо Борисом Годуновим или Татјаном, који не могу никад бити извори великих емоција за ширу публику Запада.

Та заједничка осећања са Русима, чиме смо се ми столећима дичили, особито у последњем веку, кад је никла из руског пространства она неизмерна богата литература, музика, наука, балет — сва спонтана и специфична култура руске душе — та су осећања сада дошла у питање. Баш сада, када у Русији бесни глад, кад народ на обалама широке и дуге Волге умире као никад у историји. Зар ми можемо бити овакви Словени, као што смо досада били?

Ми нисмо ништа учинили за Русију. Допустили смо да се наша земља, последња међу последњима, јави са помоћу, уместо да је била прва! Дозволили смо да ми сада уживамо у изобиљу, у свечаностима сваке врсте, док се тамо плаче за кором хлеба! Заборавили смо, да је у току рата Русија давала силну помоћ нашим страдалницима и то не руска влада, већ р у с к и н а р о д! На једном хуманом концерту јавља се чувена Липковскаја, уметница, и пошто је отпевала у славу Србије, почне са једним краљевским гестом, да скида прстење са своје руке, огрлице од бисера, што су јој висиле око врата, и да пружи цео свој милионарски накит у један шешир, па је са тим шеширом зашла од даме до даме, кроз све редове господе, и скупљала злато, сребро, брилијанте за — С р б и ј у! Таквих је случајева било више. Пожртвовања је било више. А ми сада? Шта смо ми учинили?

Показали смо такав немар, заборав, ћифтинство, фарисејство духа, да је сад настало питање: К а к в и с м о м и С л о в е н и?

Св.



Припреме у Београду.

Никада се у Београду није живље радило и више припремало него сада. Припреме за венчање Њ. В. Краља Александра као да су обузеле све и дале Београду нов изглед.

По улицама се поправља калдрма и уклања све оно, што је остало као последица ратних дана и давало вароши мало оријенталски изглед. Нарочито се велике оправке врше у Васиној улици одакле се расељава позната београдска Велика Пијаца. Њу ће заменити парк, који ће са Панчићевом баштом, бити украс пред старом и новом зградом Универзитета.

Обе зграде Двора (стари и нови) довршене су, намештај је приспео и смештање се врши и дању и ноћу. Стари двор је сасвим готов и у њему ће одсести Њ. В. Краљица Румуније, мати наше будуће Краљице. Завршни послови око уређења баште и споредних просторија раде се врло живо.

Народно Позориште биће готово утолико, да могу почети представе у њему. Покретна

позорница већ је намештена и огледи са њом испали су врло добро. Унутрашњост Саборне Цркве, где ће се венчање извршити, биће украшена највише цвећем. Како пак нема довољно простора биће подигнуте с обе стране нарочите трибине. На Теразијама се подиже величанствена трибина, а на Калимегдану павиљон. Улице куда ће проћи Високи Младенци биће све у цвећу и заставама. Извесна места (старе зграде, недовршено зидање итд.) биће „маскирана“. Савско пристаниште добија нов кеј.

У свима слојевима говори се о поклонима који се припремају за Високе Младенце. Сва певачка друштва из Београда и околних вароши образоваће један хор, који ће имати преко 1000 певача. Тако велики хор Београд није никада видео, као што је сигурно да у њему није никад било толико гостију колико ће их бити на дан венчања.

Мисли се, да ће сем Београђана бити преко 100.000 гостију. Огроман део прозора у улицама, куда ће проћи сватови већ је заузет или закупљен. Како велики део гостију, нарочито оних који долазе званично као делегати појединих крајева и места, мора остати у Београду и више од једног дана, то се рад у свима београдским школама завршава 25. маја, а тада се све зграде уступају одбору за пријем гостију. Уз то, извршиће се и тачан попис станова и кућа за смештање гостију не само у Београду — него и у Земуну, Панчеву и околини.

Чуо сам од сељака да ће доћи и подићи шаторе у околини. Једном господину, који располаже само собом и кујном, пријавило се 32 пријатеља да их прими на преноћиште. Он није никога одбио, примиће их све, па ће им наћи места у дворишту, пошто можда неће бити за све под кровом.

А даме?

Ни о чему другом не говоре до о тоалетама. Неке су већ наручиле хаљине у иностранству, друге овде, треће проклињу оне што су забранили увоз. Бен Акиба обећао девојкама нарочиту белу лађу, а за то треба само бела хаљина . . .

У.



Многи људи зараде својим рукама тек онда, кад их спусте у туђи џеп.

*

Обично су сити живота, који су стално у њему гладни.

*

Многи иду разним правцима, али се ипак састану на истој глупости.

*

Срећа је слепа; кад би видела своје љубимце, пропала би у земљу.

*

Многима срећа пљушти као киша, али они од своје глупости направе кишобран.

*

Најжалоснији су они људи, који су своју срећу изгубили у весељу.

*

У политици (не треба да) тројни савез осигурава мир, а у браку објављује рат.

*

Брак је инвалидски дом љубави.

*

Многи личе на аутомобил. Истина, они брзо напредују, али остављају гадан мирис за собом.

*

Изгледи мењају погледе.

*

Трагедија старости није у томе што човек остари, него ако млад остане у старости.

*

Највеће глупости човек обично учини из најплеменитијих намера.

*

Врло је лако познати жену која је убеђена у верност свога мужа; увек изгледа несрећна.

*

Данас сваки чувен човек има своје апостоле, и међу њима је увек Јуда онај, који му напише биографију.

*

Веридба је пролог брачне трагедије.

*

Није сиромах ко мало има, већ онај коме много треба.

*

Кад се богат мираз вери са великим капиталом, онда испадне — модеран брак.

*

Нико не живи по својој сопственој биографији.

*

Дипломате ретко држе реч, али врло често држе говоре.

*

Критика личи на фотографски апарат: може да умањи и да увелича. Увеличавање је увек скупље.

*

Ауторитет је сваки онај који доказује противно од онога, што је други ауторитет доказивао.

Прикупио Бр.

*

Лепа играчица Нина Тини заволела је скромног чиновника Лавренћева и, за његову љубав кида са својим богатим пријатељем старим зеленашем Добровољцевим. Лавренћев има и сестру, Наташу, која се удаје за поручника Васиљева, иако је он био изневерио ради богате женидбе; али кад је ослепео, богата жена га је напустила. Зеленаш Добровољцев има брата, генерала. Овај је умро, не могући поднети неверство своје младе жене Лике, лепотице која безобзирно одржава односе са својим љубавником грофом Хенриком Ротбеком, и пошто сазна да је овај њен брат. Али граф се отима кобној страсти и да би га задржала за себе, Лика се удружује са некаквим Царамавировим који у својој лудој страсти за њом убија баш њеног брата љубавника грофа Ротбека. У томе један обожавалац играчице Нине Тини убије зеленаша Добровољцева, да би га казнио за његову тобожњу суровост према Нини.

Кнегињица Султанет, блиска рођака лепотице Лике, која је волела грофа Ротбека, означује Царамавирова као грофовог убицу, завештава своје велико имање Наташи, сестри Лавренћева, и баца се под воз. — Царамавиров, који се не нада да ће бити уловљен, борави у Варшави, чекајући да се састане са својом саучесницом Ликом која још верује да је уместо Ротбека, убијен Лавренћев.

Љубав и страст.

Роман из предратног високог руског друштва.

16.

— Никад се то неће догодити, — пошто је она сама умешана и не само да га неће заборавити, већ ће га потражити. Тада ће наступити дивни дани... Биће увек заједно, нераздвојни, везани прошлошћу.

Лично за њега би било безопасније, кад би одмах отпутовао што даље из Русије и узалуд он троши своје време ту, али овако му се чини да је ближе Лики. А шта ставља на коцку тиме? Ко би га и могао потказати? Нико га није видео, нико не зна, а посао је изведен »чисто«. Грижа савести је само глупа предрасуда.

Он се у тај мах осврте за једном плавушом. Њихови се погледи сукобише. Осмехивала се на њега, као да га је позивала и одиста тако је мила...

— Окрени, па терај за оним колима тамо, — нареди Царамавиров опет.

Кочијаш је знао шта треба урадити: притерао је кола фијакеру лепе плавуше и сада су се лагано упоредо возили.

Царамавиров одмери још једанпут своју суседу по свима прописима, те се увери да се неће наћи увређена, ако је ослови.

— Изгледа да вам је досадно? — Он диже шешир с главе.

Полькиња се насмеши.

— Ја бих вам понудио да пређете у моја кола, па да одемо на ручак заједно у »Бристол«. Сажалите се над странцем, који нема овде живе душе познатих...

— Ви сте тако љубазни...

Она је очевидно рђаво владала руским.

— Бар ћете ме научити пољски, а ја ћу вам такође дати неколико часова руског језика. Или више волите да се возите у својим колима? Може и тако, мада би желео што пре да се упознам са вама.

— Не могу да пођем са вама, — рече она запињући, бирајући с нагегом речи, — треба да се преобучем.

— Ах, дабоме! Могу вас само похвалити за ту намеру... И ја много полажем на лепо одевање... А после подне ћемо слушати какву оперету... Дакле, нећете ме преварити?

— О, не, не! — она весело климну главом. — Вама је досадно, и мени је досадно, сасвим сам сама...

— Чекам вас у »Бристолу«. Ето вам моје посетнице!

Полькиња се још једном љупко осмехну и пружи руку из својих кола да је прихвати.

»Бар ћу се малчице растрести!« — помисли Царамавиров, враћајући се у хотел.

Он је одлучио да руча у општој сали, али само мало да измени мени и да се сто искити цвећем. Стићи ће да пређу у његову собу, а музика и раскошно одевен свет делују на живце и некако нарочито их узбуђују.

Метр-д'отел, пажљиво је слушао његове наредбе и записивао.

— Биће те задовољни, — говорио је на француском, — немојте се узнемиравати!

»Шта чини новац! — помисли Царамавиров и весело трљајући руке изађе у предсобље.

Одмах му паде у очи забуна на лицима послуге. Посматрали су га без пређашњег страхопоштовања, готово са ужасом и док их је он зачуђено гледао, трудећи се да схвати у чему је ствар, приђе му неки господин у цивилу, за њим жандармериски официр, још неко:

.— Алексеју Петровићу Царамавирове, ви се стављате у притвор због дела убиства извршеног над грофом Хенриком Хенриковићем Ротбеком у Петрограду.

За тренутак лице Царамавирова одаде забуну, али се сместа прибрао. Са чаробним осмехом на уснама он одговори потпуно одрешито:

— Господо, по среди ће бити какав неспоразум и ја се ни најмање не плашим, толико ми је необично да чујем ваше речи. Ја не познајем никаквога грофа Ротбека, а о томе убиству сам читао у новинама тек овде, у Варшави.

— Потрудите се да пођете за нама. Ваше су ствари узапћене. Нама је наређено да вас спроведемо у Петроград.

— Уверавам вас, да је то само неспоразум, — остао је он при своме, али је, не противећи се више, следовао за њима.

Лакеји, са подсмешљивим и дрским лицима, отворише врата пред њим.

Пред хотелом су чекала спремна кола.

— Ко ће ме спроводити? — запита Чармавиров после подужег ћутања.

— Ја, са два жандара.

— У засебном вагону? — Он се осмехивао.

— Не, него, у засебном купеу.

— Шта ме терети, па мене оптужују за тај чудовишан злочин? Да није услед тога, што сам се налазио у Варшави у време када је откривен?

Тон је био подсмешљив и спокојан.

»Или се он вешто претвара, или... — помисли жандармеријски официр. — У сваком случају је чудновато, што је остао у Варшави, кад има пасош за иностранство. Сваки други на његовоме месту би се пожурио да се уклони«.

— Ништа нам није познато, — одврати он на питање, — само нам је наређено да вас спроведемо, и ми вршимо своју дужност.

— Тако је! Да кажем истину, није ми криво да се вратим у Петроград. Волим нашу северну престоницу, а за далека путовања баш и не марим, те сам се ето зато и задржао овде. Играте ли радо карата? Биће нам пријатније вожња, прекратићемо време игром. Тамо сам путовао сам, па ми је било досадно...

— Како сте хладнокрвни!

— А пошто бих се узбуђивао, када сам уверен, да је испала нека глупава грешка... Други би вам на моме месту изговорио масу дрскости, противио би се и викао би на сав глас против вашег поретка. Али ја сам свестан да ви само вршите своју дужност и стога желим да останем са вама у добрим односима, па сам шта више и уверен да ћемо се заједно лепо провести у Петрограду.

Кад су били близу станице, Чармавиров помисли:

»Онај тајни полицајац ми је казао, да су ми узаптили ствари, дакле и новац, који је запривен у поставу од одела. Можда нису то приметили... Само би ми то требало да питају одакле ми толики новац, мада не би згорег било да имам нешто уза се, јер ћу морати овога добро да почастим«.

Оптуженик није задавао никаквих брига својим пратиоцима и испуњавао је тачно све, што се од њега захтевало. Официру је чак било неугодно да се опходи с овим симпатичним, друштвеним човеком као са каквим злочинцем.

Овај му је напричао много занимљивих догађаја из свога живота, говорио је без устезања, да он спада у боеме и живи као птица небеска, не бринући се о сутрашњици. Кад је при новцу — он га страћи брзо, ако ли не, — седи на белом хлебу. Ето, целу је зиму радио и штедео, да би с пролећа могао мало пропутовати. Било му је страшно досадно, утолико више што се разишао са женом.

Тако су се лепо спријатељили. Чармавиров није излазио никако из купеа.

— Да ли ћете ми дозволити да се умијем? — замоли он официра ујутру.

— Дабоме!

Али када је изашао из купеа и жандари поумише да пођу за њим, официр им даде знак. Зашто да му сметају?

Неколико пута у току овога дана је Чармавиров слободно излазио.

Играли су карата. Официр се прилично уморио због дугог путовања. Требали су да стигну у Петроград тек идућег дана пред вече.

— Да легнемо вечерас раније, па да се сутра раније дигнемо, — предложи Чармавиров.

Тако су и урадили. Ујутру се официр ужасну: врата су због непажње остала отворена, а жандаре је био пустио да целу ноћ спавају. Други би неизоставно искористио прилику да побегне.

Чармавиров га је разумео.

— Не бојте се, нећу вам утећи... Можете држати сва врата отворена... Са задовољством се враћам у Петроград и не стрепим од суда.

Дан се отегао. Чармавиров је на свакој станици частио пићем свога пријатеља. Жандари су за добру напојницу радо доносили и ракију и вино. Официр је пред вече почео да дрема, па најзад не издржа, већ захрка.

Чармавиров почека мало, па изиђе у ходник и рече жандарима:

— Идем за час...

Он је толико пута излазио без препрека да су га и сада мирно пустили без питања старешине.

— Храбро! — соколио је себе Чармавиров. Вештим скоком ће се лако искобељати, а одавде није далеко до Петрограда пешице. Отићи ћу право кући. Моја верна робиња ће ми дати уточишта и помоћи.

Он обавије руке капутом и снажним ударцем разбије прозор. Ошинуо га је свежи ваздух. Он се провуче кроз прозор. Када је дошао к себи после пада почео је пузити на рукама да не би остављао траг за собом.

Воз је и даље јурио.

LX.

Неизвесност.

Лика Добровољцева није излазила из куће, страхујући од неке нове несреће. Тешко би ко могао у тој бледој, нервозној и мршавој жени познати пређашњу лепотицу. Више свега

је мучило што није имала с ким речи да проговори, па и сама Анушка је избегавала да се сретне с њом насамо.

Лика је осетила у њој непријатеља од оног часа, када је Анушка, сва уплакана, улетела у спаваћу собу и испричала да је кнегињица, »наша госпођица«, свршила са животом, бацивши се под воз, да су јој точкови одсекли главу и да је пренета у Обуховску болницу, а сутра ће бити сахрана.

— То је ваше дело! — говорио је њен зао поглед. — Ви сте је на то навели!

Лика је морала да поднесе у два маха тешко искушење. Присуствовала је сахрани онога, у коме је званично познала грофа Ротбека, а затим и пратњи своје сестрице, кнегињице Султанет Мађјани.

Како се осећала усамљеном у гомили света, која је испраћала покојнике! Њено пређашње величанствено владање собом и прибраност су били неки далеки појам. Било јој је непријатно, што је посматрају, па је ишла оборене главе покривена густим велом.

На дан сахране несрећника убијеног у Кузњечном, Лика је осетила велику малаксалост, те леже.

»Кога ли су то данас укопали, — питала се у недоумици, — правога Хенрика или кога другог?«

Није се ужасавала више од помисли да је можда убијен у ствари сам Хенрик Ротбек. Постала је равнодушна према свему и да су је нешто запитали, шта жели од живога, она би без предомишљања одговорила:

— Наћи се с Чармавировим и бити с њим заједно.

Једино с њим је могла да се осећа пријатно, могла је да рачуна на његову помоћ, учешће, на његову потпору, могла је, не стидећи се, да тражи његово миловање, да му поклања себе. Само и једино са њим је могућ њен даљи опстанак.

Идућега јутра позваше је иследнику и након неколико безначајних питања, он јој рече као узгред:

— Могу да вас обрадујем... Осумњичен за убиство вашег брата, Алексеј Чармавиров је ухапшен у Варшави и ових ће дана бити спроведен у Петроград.

Она осети како јој се крв леди у жилама, али јој се ниједна црта на лицу не помаче, већ је гледала иследника право у очи.

— А ви подозревате тога господина Чармавирова? — упита она мирно.

— Јесте. Покојна кнегињица је јавно оптужила баш њега и обећала да ће нам помоћи да расветлимо ту ствар, па је однела своју тајну собом у гроб. Реците ми, молим вас, познајете ли ви тога Чармавирова и да ли сте га познавали?

Тренутна борба. Она није знала шта треба да каже, па се решила да лаже.

— Немам појма о њему...

— Тако да он код вас никако није долазио?

— Код мене? Не... Може бити код мога покојнога мужа!

— У томе случају његова фотографија нема значаја за вас... Хтео сам да вам је покажем, мислећи да ћете га можда познати. У осталом, ту не може бити погрешке. Наша тајна полиција заслужује сваку похвалу. Луче смо јавили да га ухапсе у Варшави, а данас смо већ примили телеграм да га спроводе. Мораћу вас чешће узнемиравати и унапред се извињавам због тога... Верујем да вам је тешко. Немате капи крви у образима... А ја сам се познавао са вашим покојним супругом... Био сам на вашој свадби и добро памтим вашу задивљавајућу лепоту.

Она се усиљено насмеши и у часу се пролепшала, а иследник је на то пољуби у руку.

— Част ми је... Клањам се...

— Он још ништа не сумња, — мислила је она, враћајући се кући, — али ускоро... — и она чак ни у мислима није смела да доврши шта ће бити ускоро.

Истога дана Лика позва Анушку, затвори врата за њом и рече строго:

— Анушка, ако те неко упита, је ли долазио код нас господин Чармавиров, мораш одговорити да не знаш ко је то, нити га ја познајем. Јеси ли разумела?

Анушка је ћутала оборене главе.

— Питала сам те, јеси ли разумела или не? Ако не одговориш тако биће зло и по тебе и по мене!

— Биће како сте наредили! — рече собарица, пребледевши.

— Мораш тако посведочити чак ако би те позвали да се закунеш!

— Биће тако, — понови тихо Анушка, — али ваша воља, госпођо, само ја више не могу да останем у служби код вас... Кад се сетим живота код покојне грофице и наше госпођице, па и вас, онда... Не могу, пустите ме да одем...

— Како хоћеш! Нећу те задржавати преко воље... Засада мораш остати док се ствар не рашчисти... После ћу ја на пут, па ми више ниси ни потребна.

Лика је два идућа дана провела у великоме страху. Била је просто поражена вешћу да је Чармавиров ухапшен. Полагала је све своје наде у њега. Шта ће даље бити? Шта ли ће он изјавити на суду, хоће ли је одати?

Неодољива жеља ју је вукла да се поразговара са Чармавировим, те умало није отишла до његове жене, да се распита шта је с њим, али се још на време сетила, да би то с њене стране била велика неопрезност. Могуће се и на њено кретање пази.

Није могла да се смири код куће. Лутала је улицама без икаквог циља.

Како се све променило за кратко време! Куд оде њен весели, безбрижан живот?

Трудила се да не мисли на Хенрика. Пређашње љубави беше већ нестало из њеног срца и чак се изродила жеља да се више никад с њим не сретне и у случају да је жив.

Полазила је од куће још у само јутро. Плашила се самоће. Све јој се чинило као да ће сада доћи и ухапсити је.

— Не дам им се жива у шаке, — помисли она са чврстом одлуком, и стога је почела носити револвер уза се. Била је и одвећ изнурена, да би могла поднети повлачење по судовима, можда на оптуженичкој клупи.

— Хоћете ли кола, госпођо?

Док је коњ с муком вукао саонице негде око Царско-селске железничке станице, заустављајући у пролазу пешаке, неки стасити мужик у кожуху приближи се тик уз саонице и погледа је.

Умало није узвикнула од изненађења. Сам Царmавиров је стајао пред њом.

»Спасен је, спасен је! — певало је у Ликиној души.

Вратила се кући задовољна својом шетњом. Очи су јој сијале од радости, тако да је Анушка с неверицом посматрала и вртела главом.

»Спасен је! Он је спасен!« — понављала је она непрестано.

И одиста, Царmавиров је био спасен.

LXI.

Напуштена.

Надежда Игњаћевна Царmавирова била је у најдубљем очајању. Надала се доста дуго у себи да ће јој се муж вратити, нарочито после тога, кад га гроф Ротбек мало поплаши и узнемири на састанку са оном златокосом вештицом.

Чекала га је узалуд неколико дана и тек тада постаде свесна да је између њих све свршено и да нема више повратка.

Целе идуће ноћи није ока склопила, размишљајући о прошлости.

Шта је везивало за тога човека? Од првог дана по њиховоме венчању он јој је задавао само бол. За све њено угађање није била чула никад добре, нежне речи чак и док је била млада и лепа. А како је сада суров према њој! Из дана у дан је слушала само грубе речи и увреде. Зашто? Да ли зато, што му је дала све што је имала, цело позамашно наследство или стога што се после рађања дизала из постеље, место да лежи, да би укући био ред? Поранила би с петловима да мужу спреми доручак и донесе, док се он још лењи у постељи после проведене ноћи у клубу, после би на врат на нос опремила децу у школу и затим примала пацијенте место њега. Усто је још требало и нахранити толика уста!

Ако му је и приређивала сцене због новца, то је само ради деце, јер није готово ништа на себе трошила. Није јој лако било бдити до зоре, чекајући га онако изнурену силним послом и бригама. Али га је увек стрпљиво чекала, јер је морала да му изнуди новаца за најнеопходније потребе.

Када би он почео да се улагује око ње, она је унапред знала да ће је молити за штогод и трудила се да се наоружа против њега, па јој није полазило за руком — увек би попустила.

Тада по две три ноћи је он остао код куће и изигравао заљубљеног мужа, а кад би добио своје, опет би почео изостајати до зоре... Она се онда, једва састављајући крај с крајем, мучила усамљена у очекивању новога детета.

Никада он није делио њену бригу око деце, није се налазио на руци приликом болести, нити је могла да му се обрати за савет.

Надежда Игњаћевна је у чуду питала саму себе, зашто је тако волела тога мужа.

Кад се дигла, чисто јој је лакнуло што га нема. Бар ће моћи по вољи да располаже зарађеним новцем. Старију децу даће на школовање у какав завод, а млађу ће сместити у дечја склоништа, па ће узети мали стан, тако да ће излазити на крај с послом и без слушкиње.

Главно је — не губити главу. Ни за шта се више неће једити, мада су јој дечја запиткивања о оцу просто несносна.

— Рећи ћеш тати да сам добила одличну оцену из математике, — рекла је старија девојчица, вративши се кући из гимназије.

Она је ћутала.

— Мама, где је отац? Зар га ни данас нема? Мора бити да си га опет грдила што је узео наш новац! Али ја бих радо све за њега учинила, јер га много волим. Та он ће нам свакако вратити тај новац! Више пута ми је давао да купим бомбона и играо се са мном. Он је тако леп! Нико код нас у гимназији нема тако лепог тату!

— Престани да мељеш! Боље окрпи своје пете!

Девојчица послуша, па настави да гуња, тако да је мати чује.

— Тата уме да буде и нежан и свађа се само са мамом, а ја се с њим никад не бих посвађала!

Деца престадоше да питају за оца.

Надежда Игњаћевна плати станарину унапред за мањи стан.

— Наравно, — рече са учешћем вратар, — куд бисте и могли да изађете на крај с толиком децом, кад је господин отпутовао из Русије! Сместа сам помислио да нећете остати у том великом стану!

— Зар се Алексеј Петровић пријавио као да ће отпутовати у иностранство?

— Па јесте, ја сам му лично донео сведочанство из полиције.

»И ја последња дознајем за то! — помисли она горко. — Уосталом, сада ми је свеједно!«

Идућега дана доби позив да дође у окружни суд код иследника.

— Шта ли је то сад опет? — питала је у недоумици Надежда Игњаћевна.

— То је то, драга госпођо, да траже вашег мужића! Чуо сам у кварту да су га већ ухватили.

— Ухватили? Траже га?

— Тако је то! Подозрева се да је он убио оног грофа у Кузњечном... Надежда Игњаћевна је летимице прочитала из новина о томе убиству, али није обратила пажњу ни на адресу ни на имена. Није јој било до тога!

Она пребледе као смрт.

Само је још то требало! Њен муж — убица!...

— А шта сам им ја крива! — викну она. — Нећу за њега ни да чујем, одричем га се за увек! Видели сте да се мучим сама са децом, васпитавам их, одевам, храним... Он је сву бригу оставио мени. Нећу да чујем за њега!

— Ви то изјавите на суду, а ми с тим немамо никаква посла. Нама је познат ваш примеран живот, али што се њега тиче...

Надежда Игњаћевна је сва дрхтала од негодовања. Тек што је почела да заборавља тог ниткова и једва дошла к себи, а оно, ето ти на! О, она ће рећи пред судом све што зна! Неће опростити ни оној златокосој принцези! Та само због ње је Аљошка постао убица! Само се по себи разуме да је њеног вереника нарочито убио, кад је изгубио главу због љубави. Нека га осуде, нека га обесе, тако му и треба! Страшно је и помислити да је она била његова жена!

Када су се старија деца вратила из гимназије, а млађа из шетње, Надежда Игњаћевна скупи их у трпезарији, пошто им је предходно наредила да оперу руке и метну чисте прегачиње, па стаде на сред собе и свечаним гласом рече:

— Децо! Упамтите добро, да више немате оца и никада ме немојте питати за њега!

— Тата је умро! — заплака се девојчица.

— Јесте, он је морално мртав. А сад идите, сирочићи моји, и знајте да она више никада нећете видети!

Деца се притајише и разиђоше по својим кутовима и то вече не чу се ни смех ни вика.

Рано су полегали. Надежда Игњаћевна је журно спремала ствари за пренос у нови стан. Сутра ће изгубити пола дана у суду. Сва црвена, узбуђена, она је претурала орман Царmавирова, у коме су се налазиле медицинске књиге, лекови и инструменти. На оделитој поличици био је натпис »Venena«.

Она је бојажљиво разгледала стакаоца с лекаријама. Шта да ради с њима?

На кухињским вратима неко је притискивао браву.

— Ваљда је опет вратар? Шта хоће тако касно!

Она пође вратима.

— Отвори, отвори не бој се, — чу она познати глас док се мајала са кључем, али када су врата била отворена, она устукну — пред њом је стојао мужик у зубуну, црн, преплануо од сунца.

Он залупи врата и тек тада рече:

— Ња, то сам ја.

Царmавиров је имао одрешито понашање као и увек према њој, па је и овог пута немарно гурну руком у груди и заповедничким тоном рече:

— Дај ми што пре да једем, страшно сам гладан! Целог дана нисам метнуо залогај у уста! Ухапсили су ме и спроводили у Петроград, али ја сам им умакао, разумеш ли, и ти ме сада мораш крити бар неколико дана.

Он није чак ни молио, већ је дошао као господар код своје робиње, изговорио са толико немарности све ове необичне речи, па је опет гурну руком у леђа и поновио:

— Та мрдни се мало! Изуј ми ове чизме! Где су моје папуче? Гладан сам, спава ми се, једва се држим на ногама.

Надежда Игњаћевна угризе се за усну и тако га је служила. Изнела му је све што је била спремила за јело деци за сутрашњи дан.

Он хоће да га она крије неколико дана, излажући се опасности да сама доспе у затвор. Зашто, због чега? Ваљда зато, да је он, пошто се одмори, наиусти опет! Шта ће она да каже деци, кад им је колико данас казала да немају више оца? Шта ће да каже на суду? А ако изврше преметачину? Та он је убица, злочинац... Ко зна шта се од њега још може дочекати!...

Он уображава да је она његова робиња и да ће вечито моћи да је експлоатише!

— Та шта си се смрзла! Видиш, да сам уморан као псето, — говорио је Царmавиров раздражено, — покриј ме што топлије. Где је мој кревет? Какав је то безобразлук! Онда ћу лећи на твој, — рече он дрско и упути се у дечију собу.

— Ништа! — узвикну Надежда Игњаћевна. — Пробудићеш децу, поплашићеш их, него ћу ти спремити овде. Почекај један час!...

Онако мршава, изнемогла, она с тешком муком расклопи гвоздени кревет, подиже тешку сламњачу, док је он ћутећи посматрао.

Чим га је сместила у постељу и покрила према његовоме захтеву, он убрзо заспа.

— А сад што пре, док нисмо пропали ја и моја деца! — Она се на брзу руку одевала у предсобљу, затим се увери да је закључала врата, па истрча на улицу, хитајући у полицију да стигне још на време.

Улетела је као без душе у прва полуотворена врата, право у кабинет шефа тајне полиције.

— Куд сте наврели? — повуче је стражар за рукав. — Не иде то тако!

— Имам да саопштим нешто веома важно!

На то један остарији господин затвори врата за њом и понуди јој столицу.

— За убиство грофа Ротбека у Кузњечном је осумњичен Алексеј Цармавиров и њега су у Варшави ухватили, али је он побегао, — изговори она без даха, као унапред научени задатак.

— Све нам је то познато, — осмехну се шеф.

— Тога Цармавирова можете сместа ухапсити у моме стану. Тек што је дошао, па је онако уморан заспао...

— Код вас у стану? Допустите молим вас, а ко сте ви?

— Ја сам његова жена, Надежда Игњаћевна. И мени су послали судски позив. Али о тој ствари само толико знам, да је он убио грофа због своје љубазнице, златокосе лепотице Лидије Добровољцеве. Она га је упропастила. Неколико пута је долазила по њега у моју кућу, па би га некуд одвела својим колима. То ћете све дознати лако, када и њу изведете пред суд, а њега ухапсите док вам опет није умакао... Кључ од стана је у моме џепу.

LXII.

Долијали.

Цармавиров је спавао чврсто, али не задуго. Стресао се у сну и пробудио се, па ослушну.

Тишина. Може да продужи спавање. Верна робиња га је примила без речи, не роптући против свога господара. »Кад се не бих бојао да компромитујем Лику, не бих овамо ни свраћао, већ бих пошао право к њој — помисли Цармавиров. — Она је лукава, довитљива и умела би да ме сакрије, набавила би ми неопходне ствари и послала у Финску, а поред ове лудаче још бих могао долијати; уосталом, сам ћу руководити, а она ће са псећом одановшћу испуњавати све моје заповести«.

Он опет склопи очи и задрема, али у томе долете му до ува неки необичан шум. Као да се неко пео уз степенице... не један, више њих, и кораци су били тешки као код војника или жандара.

Цармавиров скочи и потрча у кухињу, да би у случају потребе умакао на други излаз.

Врата су била закључана, а кључ извађен.

Тада он отвори врата од спаваће собе:

— Наћа, дај ми брже кључ од кухињских врата!

Нико се не одазва. Само једна дечја главица се издиже, узвикну кроза сан и опет се спусти на јастук.

— Наћа! — пригушеним гласом понови Цармавиров. Он је већ јасно чуо кораке и звек мамуза. На своје велико запрепашћење позна глас своје жене:

— Ућите смело, немате се чега плашити, јер он спава као заклан. Одведите га одмах, молим вас, да се не би деца пробудила, јер није потребно да знају како им хапсе оца убицу... Пожурите се само да ухватите и ону златокосу принцезу, па нека заједно иду на робију, где им је и место... Заједно су закували, па нека заједно и кусају!... Хајдете право за мном, јер је мрак...

— Крај! — сену Цармавирову кроз главу. — Отровница гуја издала ме је! Па и Лику! Још хоће да се натреса!... Нећу јој приредити то задовољство!...

Док су полицајци један за другим улазили у мало предсобље, он је у трпезарији отворио фиочицу са натписом venena и сасу себи у длан течност, а затим је прогута.

Десет година је ова бочица путовала са целом ручном апотеком међу другим отровима и наркотичним средствима, добро запушена. Дошла је на ред. Али зашто он и даље чује шта се дешава, кад дејство треба да буде тренутно!...

С подигнутом песницом, поводећи се, он пође у сусрет.

— Одала си ме, гујо отровнице! — викну он пригушеним гласом, па паде колико је дуг, оборивши и столицу и малу поличицу у паду.

Надежда Игњаћевна поче га дрмати за руке:

— Аљоша, Аљоша!

— Оставите га сада, — рече јој полицајац. — Не куца му срце више... Надмудрио нас је! Сад ћемо констатовати смрт и леш ће се однети... Пријте ближе да саставимо протокол!

Она се и не помаче с места, чупајући се за косе:

— Ја сам га убила, ја...

— Та шта ту ваздан! — наљути се полицајац. — Сами сте га предали у наше руке, а овамо сада кукате! Ето и лекара, па му не сметајте, ако жалите децу, јер немамо много времена...

— — — — — — — — — — — — — — —

— Треба похитати, јер нема много времена до дана! — понављала је скоро у исто време Лидија Добровољцев у своме стану.

Она се осмехивала. Радост је обузела цело њено биће од тренутка када је спазила на улици Цармавирова.

— Спасен је, спасен је! — мислила је она, ликујући у души, и чисто се поносила његовом умешношћу, дрскошћу и снагом.

Како се само вешто прерушио, па ипак га је познала! Куд ли је ишао? Вероватно, својој жени!...

Покушавала је да замисли шта ће даље бити. Нема смисла да остане у Петрограду, јер га и упркос оваквоме изгледу могу познати, па и деца су тамо... Не, он не може да остане код жене...

Била јој је непријатна сама та помисао да он није дошао право к њој. Тако се намучила у самоћи!

(Наставак у идућем броју.)

Гроф д'Арнур прети убиством Тиријеу, уреднику једног сатиричног листа да би му вратио нека писма која ова објављује да би доказао да д'Арнур није племић. Убиство се збиља деси и све су околности против д'Арнура, мада он тврди да је невин. Убијени је пре но што је издахнуо више пута изговорио име д'Арнурове жене Јудите. Ова да би доказала невиност своју и свог мужа ангажује свога пријатеља из младости Розеса, чувеног психолога и окултисту, да јој помогне.

Јудита.

Роман Ж. Жовефа Рено-а.

(1)

»— А зашто би вам господин Тиријеу предао та писма још у предсобљу, преко свога грума, кад је намеравао да се састане с вама?..

»— Ја сам то схватио као да он хоће да ми, пре но што уђем, да један залог за своје добре намере. То би била само учтивост с његове стране!

»— Каква учтивост код претња убиства!... Најзад!... Сада ви собаре Хиполите Дирје реците шта знате...

»— Господин Дикол је отишао у једанаест, као и свако преподне. Што се тиче овога убице овде, он је дошао после четврт до дванаест, када сам ја, као свако преподне у то време, био на пошти у улици Лоншан, да однесем пошту мога господара. Мора да су приметили да ја сваког дана у то доба идем на пошту и то искористили. Кад сам ја пошао Тиријеу је био жив и здрав, за шта имам једног сведока: вратара! Када сам већ силазио низ степенице и већ био на другоме спрату, Тиријеу је журно истрчао и довикнуо ми преко ограде да му донесем цигарета. Вратар је продужио да чисти степенице и он је то чуо, зар не ?...

»— Ја сам чуо и видео. Заклињем се! — викну вратар. — Све што је Хиполит казао, истина је... У једанаест видео сам да је отишао госпо'н Дикол и око четврт до дванаест, био сам већ скоро завршио чишћење и пошао сам на трећи спрат, да узмем моју перушку, коју сам тамо био заборавио. Тада изиђе Хиполит са писмима у руци и мало затим истрчи Тиријеу и довикну Хиполиту за цигарете. Тада ме је приметио и рекао ми: »Добар дан!...« Још ја то чујем... Није била обмана... Мало доцније, око подне, ето ти овог несрећника — и он показа на господина д'Арнура — који ме запита где станује госпо'н Тиријеу. Осим разносача животних намирница, које све познајем, ово је било прво лице које се тога дана попело уза степенице. Нико није долазио ни госпо'ну Тиријеу, а ни коме другоме у кући... Моја жена вам у том погледу може рећи исто што и ја... Кунем се, да није било у целој кући ниједнога странца... »На трећем« — одговорио сам му. И он се попе степеницама... Постоје пак само једне степенице, главне, а нема степеница за послугу... Мало после Хиполит се вратио и попео се уз степенице... Скоро истовремено моја жена и ја чули смо га како вичe: »У помоћ!«... Ја на врат на нос устрчах са женом... Госпо'ну Тиријеу је већ било врло рђаво... Викнух полицију кроз прозор... Има у кући лекар, он је одмах дотрчао, али више није било помоћи.. Четврт часа доцније он је издахнуо... Али је још изговорио неколико речи...

»— Нисте могли да разумете бар једну од тих речи?

»— Једну, једну, господине. То је једно име. Име једне жене. И лекар га је чуо... Он га је и одмах забележио...

»— И које је то име?

»— Јудита!... госпо'н судија. То име је госпо'н Тиријеу трипут изговорио и поред тога још неке неразговетне речи... Али то име је казао јасно и то једним тако претећим тоном, да бих ја, само да нисмо убицу ухватили при делу, мислио, да је ова Јудита то урадила...

»Тада се судија окрене оној, коју је Кристоф Розес толико волео.

»— Лепо!... А шта имате о тим речима убијеног.. да, шта имате да кажете о томе ви... госпођо Јудито д'Арнур?...

»— Ако је господин Тиријеу хтео да говори о мени, он свакако никако не би имао права да ме зове крштеним именом.

»— Где сте били тога дана око подне?

»— Чекала сам свога мужа у Ејлоској цркви Св. Онореа. Захваљивала сам Богу, нажалост прерано, због срећног исхода ове ствари...

»— Да, ви сте то већ изјавили и пред инспектором Ларибом, који је по том послао једнога од својих агената у цркву... Дакле, тамо су биле две свадбе, једна на главном олтару а друга на споредном. То ће рећи да је црква била пуна света и да је немогуће проверити ваш исказ... Нисте ли можда случајно срели кога?... Некога познатог?... Некога, који би могао да вам то посведочи?...

»— Не, господине, никога.

»— Уосталом, госпођо, ваш је муж сам оптужен, Чињеница да је Тиријe изговарао тако упорно и пред саму смрт ваше име, даје овој целој ствари само бизаран карактер. Што се тиче вас, господине д'Арнуре, учинили бисте боље, да одмах све признате. Ваша причања о телефону и груму, као што и сами видите, не изгледају много вероватна. Ми смо склони да верујемо, да сте ви схвативши претераност својих претњи, дошли данас у подне у стан Тиријеа, да му затражите писма. Он је одбио. Састанак вам је позледио стару рану. Најзад се родила жестока свађа и ви сте га у узбуђењу ударили првим предметом, који вам је допао руку. Ви сте тада тражили своја писма и обили сте жарачем фиоку. Затим сте, уплашивши се због оног што сте урадили, остали овде и посматрали своју жртву... Дакле? Признајете ли, господине?... На суду ће вам узети у обзир ваше брзо признање. И поред ваших јучерашњих претњи, нема места сумњи да је ваш злочин извршен с предумишљајем, пошто нисте носили са собом никакво оружје. То, а поред тога што је Тиријe публиковао ваша писма, биће вам олакшајуће околности, а можда ће вас и ослободити...

»— Ја сам говорио истину! — викну гроф д'Арнур. — Чисту истину, господине!...

»— Лепо!... Ваша ствар!... Ко има још да се саслуша?... А, ви господине... Господин Мару, зар не?... Секретар редакције »Истинољупца«... Реците ми шта знате!...

*

»Овај велики човек устаде неспретно. Он је изгледао врло узбуђен. Његови су се прсти нервозно мицали.

»— Ах, та ја не знам ништа!... Баш ништа!... Хоћу да кажем, ништа важно!... — муцао је он... — Ја сам био у комесаријату да затражим заштиту за господина Тиријеа. То је све... Господин Дикол је дошао у уредништво, у улици Дире, у једанаест и четврт. Одакле смо отишли у четврт до дванаест у комесаријат. Одатле смо отишли да се мало прихватимо... То је све... У време кад је злочин извршен, ја сам био са господином Диколом, он то може да потврди.

»И поред озбиљности тренутка Дикол није могао да се уздржи од смеха.

»— Господине истражни судијо, рече он, не чудите се због узбуђености господина Маруа. Он је врло узбудљив...

»Испитивање је остало на томе.

»Оно што је затим наступило било је непријатно. Врло је нелагодно видети једног човека из бољег света између два жандарма, са оковима на рукама, како пролази кроз масу, која му добацује увреде.

»Госпођу д'Арнур је допратио до аутотакса Кристоф Розес. У том се тренутку десило нешто необично... Гомила је знала да је нека жена умешана у ту ствар. И кад се Јудита д'Арнур појавила на капији, претње и увреде се удвостручише... А није више било жандарма...

»Тада Кристоф Розес пође напред. Он полако погледа унаоколо... Ах! никакав поглед заповеднички или претећи, не, него пре — како да кажем — као »управљен у самог себе«. Али ипак се одједном сви узвици утишаше. Шта више: сви људи скидоше шешире. Госпођа д'Арнур прође кроз ову, малопре још тако непријатељску, гомилу, која је сад била потпуно мирна и пуна поштовања.

»То је једна од најзанимљивијих чаролија које је Кристоф извео преда мном.

»Ускоро ти шаљем још нове детаље, којима ћеш зајазити радозналост својих леших пријатељица. Ја већ видим одавде да их ти објашњаваш боље него новине... И видим како оне разглашују твоје извештаје данас поподне по Жарден де Планту, а увече по тихим салонима улице Бел-Етоал и Фонтен-Куверта.

Твој брат

Х. Галино.«

*

Сутрадан, коментари »афере д'Арнур«, пошто је била сензационална, отпочињали су у штампи на првој страни, продужавали се на другој и завршавали се на последњој међу »последњим вестима«.

Кад се деси неко убиство у вишим круговима, и кад је оно мистериозно, па кад је ту умешана још и нека лепа жена, онда оно представља за гомилу један врло интересантан роман, коме не недостаје ни »наставак у идућем броју«!...

Тада је Француска била јако запетљана на Истоку. Непрестани штрајкови су претили нашој производњи угља. Један лекар је спремао један од најкориснијих серума који су икад справљени. Синоћ је била премијера једног драмског ремекдела. Али за париску светину све је то била ситница према афери д'Арнур!

По новинама су се сукобљивала без реда најопречнија мишљења. А у јавности? — непрестано су се питали: »Да ли је збиља гроф д'Арнур криван?« По трамвајима, по возовима било је ватрених расправљања о томе између лица која се нису познавала. Морали су да поставе поприличну стражу испред броја 38 улице Ејло. А госпођице са телефона, ваљда да би ухватиле какву новост, слушале су безобзирно све туђе разговоре.

Многе новине сматрале су кривицу грофа д'Арнур потпуно утврђеном и чудиле су се чак што он тако јогунасто одриче. Али какву је улогу у овој ствари играла његова жена? Неки су причали, да је због госпође д'Арнур постајала страшна мржња између њеног мужа и Г. Тиријеа, и да је инцидент са шешмима

био само једна епизода у њиховој дуготрајној свађи. Други су опет тврдили да је она убила новинара и да је гроф, да би помогао њено бегство, остао тамо, жртвујући се за њу.

Зашто је Тиријe више пута поновио име госпође д'Арнур и то непосредно пре издисаја? Или је у питању нека друга Јудита! Такво би подударање било и сувише необично... У тренутку, кад га је ударио муж Јудите д'Арнур, Тиријe је требао да мисли на неку другу Јудиту! Невероватно!...

У Полицискоj Префектури су знали о Тиријеу пуно података, као и о свима важнијим новинарима. Оно неколико жена што су играле неку улогу у његовом животу биле су назначене у његовом досијеу: н и ј е д н а с е о д њ и х н и ј е з в а л а Ј у д и т а!

Али шта се то онда десило између њега и госпође д'Арнур?...

О њој и њеном мужу говорили су у левичарским новинама врло непријатељски. »Ситоајен« је писао: »Овај пар сумњивих паланчана, заражен предрасудама старе аристократије, али немајући његову елеганцију, није презао ни од једне немогуће ствари, од убиства. У нашој демократији нема места за бескорисне, уображене убице«.

Напротив »Голоа« је писао: »У том жалосном инциденту видимо, с једне стране две особе из највиших кругова, које уживају општу симпатију, с друге стране једно неразумно пискарало париске штампе. Гроф и грофица д'Арнур су ван сваке опасности. Сенски суд ће схватити своју дужност«.

Ниједан лист није жалио Тиријеа. Док је био жив и директор »Истинољупца«, сви су га се прибојавали. Сада, као да су се сви договорили да његов губитак учине што незнатнијим.

Три дана доцније мрак који је покривао ту аферу, био је још исто толико непрозиран као и први дан. Г. д'Арнур, кога је Ребле сваког дана гњавио, протестовао је и говорио да је невин. Госпођа д'Арнур се затварала у својој кући да би избегла интервјуе.

Са својих је прозора могла да види два центлмена из полиције, »у цивилу«, како се шеткају по плочнику испред њене куће.

*

Писмо господина Анрија Галиноа његовој сестри.

»Од онога последњег писма све до данас Кристоф Розес је непрестано »заузет«.

»Ја сам ти већ објаснио чиме је заузет. Погрешно би било замишљати га мирног, намргођеног, са укоченим погледом, сасвим преданог проблему, чије решење тражи...

»Ништа од свега тога! Он се напротив труди да не мисли на случај којим се бави. Он говори о свему другом само не о томе, слуша музику, чита занимљиве књиге, иде у позориште, у кино, занима се ситницама.

»Ти знаш, да је једна од главних теорија Кристофа Розеса надмоћност п о д с в е с н о г над с в е с н и м. По њему, више способности, од обичне интуиције до генија, подсвесне су; њихова функција не зависи од наше воље, њихови резултати се појаве изненада једном спонтаном креацијом и они су изванредни. По њему, с в е с н о — то је, напротив, најмањи, најслабији, најмање сигурни део наше психе.

»И, опет по Розесу, п о д с в е с т ради са много више снаге и сигурности него с в е с т; то ће рећи: дух, мозак, који се више одмара. Кад престане мождано напрезање, подсвесни рад се највише разигра. Ученик се служи тим принципом, кад само једанпут прочита лекцију, увече пре спавања, и зна је сутра ујутру, јер подсвест не престаје да ради и нема потребе за одмором.

»И зато Розес, да би дао што више слободе својој подсвести, избегава да напреже мозак због тога проблема чије решење тражи.

»Вечерас смо заједно вечерали код њега са прозорима отвореним на Булоњску Шуму. Била је ужасна врућина. На вечерње небо су се навлачили тешки црни облаци. У шуми је владала претећа тишина.

Роман „Јудита“ завршиће се у идућем броју „Забавника“ и онда одмах почињемо доносити крајње занимљиви роман чувеног енглеског романописца Еплтона

Жена у Огледалу.

Овај нови роман, који је доживео велики број издања на свима европским језицима, сигурно ће наићи на опште допадање и код наших многобројних читалаца, и ми им обраћамо пажњу на роман **„Жена у Огледалу“.**

»Кристоф се као неко дете забављао играчком коју је оставио мали Софијин нећак. После сваког удара тешка жута лопта се забијала у отвор рукава. Он ми је предложио да се такмичимо и потукао ме, јер је много вештији од мене.

»Најзад одјекну грмљавина. Киша заљушта по крововима. Ветар је шибао по дрвећу. Розес се осећао удобније од мене у овом великом кабинету за рад, осветљаваном бљештавим муњама и са изгледом на страшни и заглушујући хаос у природи.

»Свака је муња осветљавала за тренутак контуре шуме, баре воде и Мон Валерјен који се, пре но што је потонуо у мрак, појавио још једном изванредно јасно. Тресак грмљавине се, међутим, најзад свршио и киша је престала. Била је дубока ноћна тишина. Изненада Розесов глас запита:

»— Ко је дакле убио Тиријеа?...

*

»То ме је питање тргнуло. Одједном је Розес угасио лампе, да би боље видео муње, и ми смо били у мраку... И онда, после ове олује, одједном се појавила та мисао на оно убиство... Морао сам да се напрежем, да бих могао мирно да одговорим:

»— Ја немам одређено, или тачније, ја имам само опште мишљење. Д'Арнур који је жесток и буран, дошао је да по последњи пут тражи своја писма и из тога је произашла жестока свађа. И он је, било због љутине, било због тога што је био слабији, ударио новинара оном бронзаном статуетом. С друге стране, последње речи убијеног дају повода сумњи, да је госпођа д'Арнур више умешана у све оно што је претходило убиству.

»— Ја видим, да си ти о овој ствари размишљао на најбаналнији начин, то јест м и с л е ћ и н а њ у, место да, пошто си добро поставио податке о проблему, н е м и с л и ш в и ш е н а њ е г а, и да пустиш своју подсвест да мирно ради. У овој ствари као и у много других резоновање не води ничему. Шта разум тврди? Пре свега то, да је д'Арнур свакако крив! Ако га не огласе за невиног п р е суђења, послаће га у Гујану. Узалуд ће његов бранилац наводити на суду, да д'Арнур, који је прави колос од човека, није имао потребе да удара статуетом Тиријеа, који је много слабији од њега, да би га свладао. Најслабијим шамаром могао је да обори Тиријеа, да га узме под руке као неко дериште, да га претресе и да му лепо отме писма! Адвокат ће још рећи и то, да би Тиријеа при најмањем знаку неке свађе, при првој љутитој речи извукао свој бронзинг, који је био спреман и не би се устручавао да га употреби. Он је знао да му претње тога глупавог д'Арнура дају право да пуца. Законска одбрана!... Реклама за »Истинољупца!«... Али све су то споредне чињенице које не могу да увере један суд. Д'Арнур би добио двадесет година принудног рада. Јер, по р е з о н о в а њ у м о г а д у х а, као и твог и целог света, он је крив, очигледно крив. Али са дна моје подсвести нешто виче: »Не, он је невин!«

»— Е па ко је онда убица?

»— Е, то још нисам решио! Подсвесни рад увек се врши споро. Он је исто тако спор, колико и непогрешан.

»— Је ли слуга?

»— Хиполит?... Не!... Кад је он изашао до поште, Тиријеа је још био жив, јер га је вратар видео и говорио с њим. Кад се Хиполит вратио, све је већ било свршено. Он је нашао господина д'Арнура нагнутог над тело. Уосталом, ако следимо сад разлагању духа, нико осим д'Арнура и не може да буде кривац! Можеш да прећеш сва лица тако...

»— Дикол?... Не!... Тиријеа и он су се слагали као Божић и Бадњи дан.

»— А и каквог је разлога имао да то уради? Имао је одлично место. Чим је Тиријеа умро, «Истинољубац« је престао да излази. Добра плата престаје, као и могућност да се младој и мало познатој глумици госпођи Дикол прави реклама и да се преко листа утиче на директоре позоришта... А осим тога је Дикол отишао већ у једанаест. То потврђују два сведока. У једанаест Тиријеа је још био жив, а у време кад је убиство извршено, Дикол је био на комесаријату са Маруом, секретаром редакције...

»— А вратар?...

»— Не, он је сишао заједно са Хиполитом и, док он није био овде, разговарао је са једним млекарем, који то потврђује.

»— А онај велики неспретни Мару?... Он је дрхтао од страха пред истражним судијом!...

»— Његово понашање даје повода сумњи. Али он, као и Дикол, има једну потпуно сигурну околност која ослобађава, био је у то време у полицискоме комесаријату. Лариб пази на њега изближе, али зато што му је то дужност.

»— Дакле, онда значи, да је неко био сакривен од јутра или од синоћ у стану.

»— Требало је најпре ући, а не привући пажњу Тиријеа, Дикола и Хиполита. Стан је мали. Ту се човек скоро и не може да сакрије, а да га одмах не ухвате. Нарочито не у то јутарње време, кад слуга чисти. Вратар и његова жена се заклињу да нико непознати није ушао у кућу и да су се сви разносачи намирница вратили опет. И како је убица и з а ш а о из куће? Злочин је извршен, док је Хиполит био на пошти. Међутим, за све то време, вратар је био на степеницама и кад је чуо Хиполитово запомагање, одмах је затворио капију. Исто је тако полиција, одмах после тога, претресла целу кућу, која је мала и чији су малобројни станари, ван сваког подозрења.

Ништа није украдено код Тиријеа. И накит и новац и уметнине све је недирнуто. Лариб је саставио врло дугачку листу оних људи, који су имали да се ма за шта потуже на »Истинољупца«. Они су и испитивани. Али сви су они невини. Нису пронашли ни у садашњем ни у некадашњем животу Тиријеовом никакву Јудиту.

»— Дакле значи, да човек мора на крају крајева да сматра кривцима господина д'Арнура и... можда и госпођу д'Арнур!

»— Свакако кад се остаје при бедној ситној логици нашега ума! Али можда ће мој унутрашњи глас да ми дошане закључке, који ће ме више задовољити!... Здраво, драги мој!...

»И Розес отвори клавир и поче да свира ону језиву петy симфонију Бетховна, коју је свирао са изванредном изразитошћу. Музика је за њега један начин којим се усамљује. Она хипнотизира помало. Кад свира он потпуно изгуби свест, или је успава, и тад боље чује »унутрашњи глас«.

»Ја тада изађох на врховима прстиjу. И пролазећи кроз Булоњску Шуму, тамну и топлу, питао сам се, као што се и ти у Авраншу можда питаш, да ли Розес в е р у ј е да је господин д'Арнур невин, или само тражи неки начин да би га ослободио казне. Он толико воли Јудиту!

»Твој брат,

А. Галино«.

*

Идућег дана изгледало је, иа је афера д'Арнур пошла сасвим новим и сензационим током. Ево шта су јављале париске јутарње новине:

»... Инспектор Лариб наредио је да се секретар редакције »Истинољупца«, Мару, врло пажљиво прати, пошто је његово страшљиво држање на претресу у њему изазвало сумњу. Не вели се, да је он извршио убиство, пошто је утврђено, да је он у то време био у полицији, него је полицајац слутио, да он, или познаје убицу, или зна подоста о целој ствари.

»... Пажење није имало никаквог успеха. Мару је мирно живео у једном малом пансиону у улици Шалгрен и нико подозриви га није посећивао.

»... Али, претраживши његову прошлост, нашли су да се он не зове Мару, него Кушардо и да је д в а п у т о с у ђ и в а н: први пут на један месец, други пут на три месеца и две хиљаде глобе због крађе и злоупотребе поверења. Ове две осуде, које су изречене одмах једна за другом, биле су још од пре дванаестак година.

»... Због тих осуда био је сместа одређен још пажљивији претрес над тим псеудо-Марuом, и Лариб је у друштву полициског комесара шеснаестог кварта отишао рано ујутру у улицу Шалгрен да би изненада испитао осумњиченог и претресао његову собу. Али тамо не беше Маруа. Он од синоћ није долазио. Нешто рубља и нешто одела беше нестало из његове собе.

»... Пет дана је прошло и он се није вратио!...«

Лариб се био одлучио да штампу обавести о томе. Све су новине доносиле те новости на првој страни и опширно су их коментарисале. »Где је Мару?...« — било је питање дана.

Господин Дикол, интервјуисан од »Матена«, дао је следећу изјаву:

»... Мару ми је увек изгледао врло поштен дечко. За време ових седам година откако је он вршио дужност секретара »Истинољупца«, господин Тиријеа и ја могли смо само да похвалимо његову савршену савесност. Он је благ, уздржљив и доста осетљив. Онога дана када је сироти господин Тиријеа онако ужасно настрадао, нашао сам Маруа у бироу »Истинољупца« у једанаест и четврт и од онда био је са мном цело време до један сат поподне, било у листу, било у комесаријату, било у кафани. Ништа у његовом држању у том тренутку, нити, уосталом, доцније не даје ми повода да верујем да је он мауколико умешан у ово ужасно убиство«.

И тако тај нестанак није успео нимало да расветли ову аферу. Далеко од тога! Он је само увећавао број претпоставки. По неким су листовима изношене најлуђе хипотезе, и све су више, на велику љутњу Кристофа Розеса, мешали на најнепријатнији начин и госпођу д'Арнур у ту ствар.

*

Господин Дикол, који је при једној игри бакараа у Серкл-Насјоналу држао банку, узе карте које је крупије дрвеним мачем метнуо испред њега.

— Осам!... — рече сто с десна, треснувши карту.

— Идем!... — рече леви сто.

Господин Дикол је имао четири. Он извуче. Извукао је ђаву карту и изгубио с обе стране. Имао је да исповрти двадесет и четири наполеондора, врло нерадо, мада се је узалуд претварао. Кибици су се смешкали. Било је шест сати увече, он је преузео банку у пет и по и већ изгубио седам хиљада франака!

— Ти си постао коцкар, драги мој! Никад те нисам видео у салама за картање, а гле, сад држи банку! — рече му један пријатељ.

— Шта ћеш! Судбина!...

— Је ли истина да је твоја жена пожњела толики успех у позоришту на Порт-Сен-Мартену?

Збиља је Лиа Лори доживела повећи успех у једној репризи С н а Л е т њ е Н о ћ и. Критика је обасула хвалама због њене интерпретације Пука.

— Она има много наде на успех! — одговори Дикол, пружајући своје танке беле руке да дохвати карте.

Он није ни сањао да близу њега стоји Кристоф Розес, сакривен иза кибица, и прати с највећом пажњом његове покрете, његове погледе, а нарочито његове руке, које су се кретале са скоро бизарном елеганцијом.

О, није било никакве преваре. Ни »паковања«, ни »маркирања«, ни подметања карата. Али ипак је Кристофу Розесу, који је био прави вештак у чаролијама, изгледало да Дикол држи и управља картама са нарочитом лакоћом чаробника.

Кад је понова узео балку, изгледа, да му се срећа више осмехнула. Он је учетворостручио суму.

Тада уђе један послужитељ и шане му:

— Госпођа је ту...

— Замолите је да причека, — одговори он.

Кристоф Розес је чуо те речи. Он изађе из сале, не журећи се. И неколико минута доцније уђе тихо у чекаоницу, једну велику пространу собу пуну застора, дивана и простирки.

Лиа Лори је била сама и седела у фотељи, читајући неке новине. Удубљена у читање није ни чула, кад су се врата отворила. Розес се посади иза ње, нечујно. Она је непрестано читала, мало нагнута напред. Кроз зидове је допирала музика неке модерне игре.

Полако Розес приближи леђима глумице длanове својих шака, са прстима у ваздуху и палцем управљеним према њеним савијеним леђима. После неколико тренутака он их повуче к себи: Лиа Лори осети несвесно неко привлачење и завали се читајући унатраг у наслон. Дакле, могла се врло лако хипнотисати.

Тада Кристоф Розес устане и потпуно природно прође поред Лие Лори према вратима. Њихови се погледи сусретоше. Он се претварао да је однекуд познаје.

— Госпођо, зар нисам имао ту част да вас сретнем пре четрнаест дана у стану јадника Тириљеа, за време испита... чини ми се...

— Не, ви се не варате, ја сам вас одмах познала господине...

— А ја сам имао и ту особиту срећу, да вам на синоћњој представи Сна Летње Ноћи пљескам... Ваш Пук је изванредан... У Лондону сам видео исти тај комад великога Вилм-а дивно режиран од сер...

И Розес продужи да прича своје шекспирске успомене, разлажући улоге, наводећи сцене и »традиције«, а глумица га је слушала пажљиво и поверљиво. Његов глас је полако губио тон конверзације и он поче да певуши, и постајао је мало помало чудновато монотон.

— Ах, та музика дансинга која продире кроз зидове до нас! — рече он. — Не налазите ли да се чује све јаче и јаче?... Али дакако!... Гледајте, она вас чак заглушује помало... Ви сте сигурно мало заглушени. Тако јако свира та музика!

Лиа Лори полагано испусти новине. Она је гледала врло чудно преда се. Глава јој је аутоматично одобравала његове речи.

— О, али сада се музика стишава, стишава... То је неки валцер, неки... лагани валцер. Сада опет успаванка... да, да, успаванка!... Она вас успављује... О, јако вас успављује!.. Јако!.. Она вас уљушкује... Ви скоро ништа више не чујете, али страшно вам се спава!... Сан!... Меки сан... Далеки валцер вас полако успављује... Ви спавате!... Ви спавате!...

Затворених очију она је дисала јако и ритмично... Он јој прислони палце на трепавице и рече јој, овог пута скоро са жестином:

— Ви спавате!

Она одговори главом »Да!«

— Моја мисао је ваша мисао, моја воља... ваша!

Она даде главом знак »да!« Потпуно се предала. Тада тоном још више заповедничким он јој нареди:

— Сутра поподне у три сата ви ћете доћи к мени на разговор у број 54 булвар Мајо, у Неји.

Понова лепа глава глумичина са кратким грациозним минђушама, које су се налазиле испод малог шешира, климну потврдно главом. Он поново поче да говори:

— Кад ја изиђем из овог салона, ви ћете се пробудити. Ви се нећете сећати ни нашег састанка ни тога да сте спавали. А сутра у три сата, ви ћете доћи...

Он полако изађе. Неколико тренутака доцније Лиа Лори отвори очи. Она прође руком преко чела, као неко који се нешто присећа, али у њеном сећању није о свему овоме било ништа. Она узе новине и поново поче да чита чланак тамо где је стала.

*

Писмо господина Галиноа његовој сестри.

»Присуствовао сам малочас једном врло занимљивом огледу. да ли је збиља дао резултате, које је од њега очекивао Розес, не знам, али изгледа, да он мисли да је успео...

»Замолио ме је писмом да данас у два и ја дођем код њега. Ја сам био тачан. Он ми није одмах објаснио разлог тог позива... И ја сам се чувао да га ма само штогод упитам. Јер он је мистериозан и пун тајни, невероватно! Он је наиме навикао на Истоку да се ни с ким не дружи, чак ни с тако старим другом као што сам му ја, што је иначе сваком од преке потребе.

»Нешто до пред три разговарали смо о најобичнијим стварима, кад он изненада рече:

»— Имаћемо врло занимљиву посету, посетиће нас госпођа Дикол...

»— Жена Тириљеовог сарадника?...

(Наставак у идућем броју).

Да ли се може предсказати будућност.

Морис Метерленк, „Белгијански Шекспир“, о најзанимљивијем питању садашњице.

III.

У броју 12. и 13. „Забавника“ донели смо најкарактеристичније одговоре на анкету једног француског часописа о питању које стављамо као наслов овом напису. Можда се читаоци сећају „сензационог“ одговора чувене париске предсказивачице, видовите госпође Фраја, па скептичне изјаве париског психиатра Др. Пјера Жане, члана Института, па, најзад мишљења Шарла Нордмана, научника, писца прослављеног дела „Ајнштајн и Свет“. Сада ћемо чути суд Мориса Метерленка, чије је име толико познато и нашој читалачкој публици, да би било излишно убеђивати у вредност овог одиста стручног мишљења у области тајне која нас толико мучи. Доносимо Метерленково писмо францускоме часопису у верном преводу.

*

„Непознати гост“.

„Шта се овде збива? Шта ће се збити?“ јеца књегиња Малена. „И ја сам пропао...“ мрмља Голо, кушајући да нађе пут у шуми у којој је срео Мелизанду. Скоро све личности које је замислио Метерленк више су но осетљиве, оне имају предосећање о несрећама, које им прете и оне стрепе... И отуда су дела овог песника тако језива и болна... Тајна будућности вазда је одушевљавала М. Метерленка. Он је о њој размишљао. Па шта он мисли данас о томе?

За њега — а он је то рекао пре Ајнштајна — време, како га наш разум схвата, је опсена. Будућност постоји из раније, вели он, и то је чудо! „А пошто будућност већ постоји, нема ничег бесмисленијег од тврдње да се не може сазнати.

„Ја сам убеђен,“ — пише нам из Нице писац „Непознатог Госта“, — „да се понекад може дознати будућност, али само кад је у питању каква чињеница сасвим лична и доста блиска.“

У ствари, Метерленка је поразило ово: катастрофа најстраховитија, несрећа најдуготрајнија и најсуровија од оних које је човечанство претрпело у току векова, рат од 1914, није била предсказана! Зато не треба веровати у враче погађаче, нити у пророке. Једини глас који би нас могао обавестити о ономе што ће нам се догодити, у нама је. Психолози га називају подсвест. Метерленк, песник, вели Непознати гост.

Свакако непознат... Али његово присуство је извесно. То је онај непознати гост, који нас, када смо утонули у мисли, води улицама, прелази с нама раскршћа, и доводи нас нашем циљу, а да ми нисмо себи ни давали рачуна камо смо се упутили. Када, уморни да проучавамо какво тешко питање, ми га остављамо, мислимо на друге ствари, он, наш „непознати гост“, наша подсвест, наставља да ради у дубини нашој и неочекивано нам доноси решење.

*

Права предвиђања.

За Метерленка предосећање у истини постоји. Један психолог, научник Боцано, помажући се претходним радовима Енглеза Маерса и г-ђе Синџвик, прикупио је мноштво значајних опажања. Одбацујући случајеве који се могу објаснити ауто-сугестијом, уображењем, на пр. кад болесник предвиђа да ће умрети, — или телепатијом, када се предосети да ће приспети неко писмо, које вам је већ написано, остаје ипак још 160 случајева правих предвиђања.

Др. Тест, познати магнетичар, успава једну младу жену, г-ђу Јелену М..., 8 маја. Она изјави да ће 12. маја доживети неки ужасан страх, да ће пасти, изгубити свест за 8 минута, разболеће се на такав начин и да ће се њено боловање завршити са три дана душевне поремећености, после чега ће се опоравити.

12. маја доктор Тест и г. М... супруг те младе жене, мотре на њу, не дају јој да иде од куће. Она, која је све заборавила, руга им се, измакне им за часак, отвори једна врата, спази једног великог пацова, врисне... Сад се испуни у длаку све што је она предсказала.

11. децембра 1883. г-ђа Бискарте, из Женеве, пише г-ђи Моратјев, у Казан (Русија) — она је била гувернанта код госпођица Моратјев, — пише: „Сањала сам. Ми смо биле, ви и ја, на селу, када пројурише поред нас једна кола из којих се чуо један глас који нас је позивао. То је била Олга Попов и она нам је довикнула: „Г-ђа Ничинов напустиће Институт 17.“.

16. децембра, на три дана пре но што је писмо приспело, — али сан је био у ноћи од 9. до 10. — г-ђа Ничинов умре од једне заразне болести, а 17. њено тело изнесу из завода у коме се налазила. Наравно, да то писмо постоји и да се водило рачуна о датумима и о размацима између руског и нашег календара.

Леди Хемилтн исприча доктору Куперу да је видела лорда Л... како лежи поред једне каде а у црвеној светлости и како

се око њега налази некакав човек риђе браде. Кроз петнаест дана доктор Купер дође лорду Л... на његов позив, и затекне га у његовом купатилу, опруженог на клупи; лампа у купатилу била је црвена. Један риђобради болничар сагао се изнад болесника.

*

Не може се избећи.

По речима Мориса Метерленка наша подсвест опажа нејасно одломке будућности. Сва средства која употребљавају разни предсказивачи — карте, киромантика, кристалоскопија, шаре у кави, — све то само буди и подстиче њихову подсвест. Тада они виде садашњост, прошлост и будућност у исти мах и не могу увек разликовати једно од другог... Догађа се да такви медиуми бркају прошлост са оним што ће се тек десити.

Али, — ето нас на прагу велике тајне! — чини се да та предосећања не могу никада ништа изменити од оног што се има догодити. „Непознати гост“ нас опомене. Ми га можемо послушати, али оно што је навештено неминовно ће се догодити.

Тако г-ђа Б... осећа да се зла коб налази око њене ћерчице, Бети. Кадгод мисли на будућност свога детета, један глас јој мрмља: „Неће јој требати“... (та будућност.) Њена узнемиреност се пооштрава. Она осећа задах паљевине у кући и кад ватре нема. Она у сну види креветац детињи у пламену. Једног јутра, она осети потребу да уништи сва палидрвца у кући, али одложи за доцније ту опрезност... Намештајући дете у постељу, она чује глас који јој саветује: „Окрени душек!“ У журби она каже малој Бети, смејући се: „Окренућу душек када се ти испаваш.“ Она изиђе. Кроз неколико минута креветац је у пламену. Несрећа је настала отуда што се под душек завукло једно палидрвце. На неки начин дете је извукло то палидрвце и играјући се њиме упалило га. Иначе ватре није ни било у кући у то време. „Непознати гост“ је говорио. Он је предвидео катастрофу. Али катастрофа је била већ ту и ништа је није могло отклонити.

У идућем броју донећемо крајње занимљиве примере које, уз своју необичну изјаву, наводи професор Шарл Рише, чувени експерт у питањима психичних наука. В. Р.

Писмо.

Фредерик Буте.

Лидија беше немарно завађена у једну наслоњачу поред прозора у свом будоару. Жак Валанди седео је недалеко од ње, на столици, коју је бојажљиво примицао. Говорио је... Лидија, која посматраше неки вез подиже своје лепе очи и управи на њега један лаган задовољан поглед, помало подсмешљив, али у коме је иначе било много пријатне симпатије, више него што приличи једној младој жени да осећа за човека који није њен муж.

— Чујте ме, Жаче, једном за свагда, будите паметни... Верујте ми, ја јако ценим вештину коју ви знате употребити за изјављивање љубави. Ви се не упуштате у смешност мрачне и разбарушене страсти и досадно понављање о искрености; ви брижљиво избегавате поетичне компарације и једва да ваше срце постоји. Ви се придржавате елегантног и дискретног начина, са помало подсмеха за вас самог. Ипак с времена на време одблесак нежности, и против ваше воље, пробије ваш скептицизам, да би показао да је извештачен... Заиста, драги пријатељу, то је савршено, али ја сам вам већ толико пута нагласила и ваш разум...

— То, ви, Лидија, иначе много разумна, и сувише разумна, прекиде он увређен, успевши ипак да се љубазно насмеје. А затим додаде: — Ја не могу даље играти с вама комедију, пошто сте опазили, да се испод моје привидне лакомислености крије дубока истина...

— Не, драги пријатељу, не!... не упуштајмо се у озбиљност. Ја вас радо и неуморно слушам још од... срачунајмо, има скоро три месеца откако ви употребљавате сваку згодну прилику, да ми говорите о својим осећајима... Ја са задовољством читам писма која ми пишете и која су љубазна...

— Зашто ми ви нисте писали? Зашто ми нисте хтели пружити задовољство, да имам неколико речи од вас? Страх вас је да се не компромитујете? Зар верујете да сам зато способан?...

— Прва погрешка укуса, одговори она смешећи се, први недостатак такта. Ако се једна жена боји да се не компромитује, онда је невешто рећи јој то...

... Истину, коју ви нећете да разумете, то је да ја волим свога мужа, да ме он усрећава и да само мене воли...

Жак задрхта. Погледа младу жену у лице, хтеде говорити, али се уздржа.

— Е па лепо! Шта је? — упита она зачуђена.

— Ви сте сурови, промрмља он.

Она се насмеја.

— Ви постајете банални...

— Ви сте сурови, — понови он. — Ја не могу више играти ову комедију галантности упола смешну. Ја вас волим, ви то знате... И ја осећам, да вам се допадам... да, ја осећам, да ме ви можете болети... Молим вас, не говорите ми више! Учинићете да још више патим, а за данас је доста... Ја немам више храбрости, ја вас сувише волим... Ја... одлазим...

Он нагло оде.

Последње речи изговорио је жестоким и озбиљним гласом, кога Лидија још не беше чула. Она остаде сама, мало изненађена, мало узбуђена, откривајући, да је он јако интересује, да је био врло близу ње и да се није варао кад је казао, да би га она могла волети... Затим слеже раменима, учини се сама себи луда, помисли на свој тих и срећан живот, и мужа који заслужује сву њену љубав... Али ипак испусти један мали уздах, остави вез и нервирана оде да се обуче за излазак.

Од тада поче она да избегава, уколико је било могуће, да се нађе насамо са Жаком. Али ипак, уколико га је више избегавала, утолико је он више места заузимао у њеним мислима. Она престаде да верује да је њен тихи живот пример савршене среће, и често је била приморана да употреби сву своју вољу, да растера снове који су је мучили. О тим узбуђењима, које је себи једва признавала, Жак није знао ништа. Верујући, да је увредио Лидију, он се није усуђивао да јој намеће своје присуство. Није ни тражио више да је види саму. Она га је сретала у друштвима, где је увек уносио мрачну меланхолију. Када би је видео уздрхтао би и управљао на њу дуге погледе.

... Уосталом, он је продужио да јој ревносно пише, преклињући је да има милости према њему и да му одговори... Све то, што би неколико месеци раније изгледало Лидији права детињарија, сада је јако дирало. Међутим, она му није писала и беше одлучила да то никад не учини.

Шест недеља је прошло тако и баш у том времену Лидија отпусти Жистена, собара. Сматрајући, да је лукав и лопов, она је мрзела овог служитеља, кога је волео њен муж и, користивши се једним кратким путовањем свога мужа, она га отпусти.

Жистен, када је хтео да оде, дође к њој.

— Госпођа ме отпушта, — рече он са подругљивом учтивошћу, — али ја зато хоћу да учиним госпођи једну малу услугу. Ево један мали кључ. У писаћем столу господиновом има три фиоке с десне и две с леве стране. Доња фиока с леве стране има дупло дно. Треба само притиснути главу од ексера, који штрчи из браве. У том дуплом дну има хартија, које ће поучити госпођу. Она једина не зна оно што цео свет зна, а то не може дуже трајати... Част ми је да поздравим госпођу и... не љутим се на њу.

Он остави кључ на сто и оде.

Пола сата доцније Лидија је силно јецала, а около ње је лежало двадесет разбацаних писама. Прво од тих писама датирано је годину дана раније и гласило је;

„Да, ја Вам пишем, јер не могу више да се уздржим, да Вам не пишем. Да ли ме волите онако као што сте ми рекли онда, кад Вам нисам хтела одговорити?... Волите ли ме онолико, као што ми пишете сваки дан?... Ја сам приморана у то да верујем. Када не бих веровала, ја бих била сада врло несрећна... Али, ја нећу да сумњам! Ја не могу више да сумњам, пошто вам пишем... Дуго сам се борила; толико ствари нас раздвајају... Ви сте умели да ми наметнете љубав, која побеђује све... Стидим се, што Вам то пишем... ја сам луда!... Али, не, не,... имам право. То је живот. Потребно је на време то разумети...“

Било је четири стране у истоме стилу. Последње писмо било је скорог датума. Оно је садржавало само ове речи:

„Драги мој Поле!... Да, у четвртак у твоме загрљају...“

Остала писма су износила историју једне страсне и узајамне љубави. Писма су била са потписом Анриета. Пол је био муж Лидијин; Анриета, једна млада, врло лепа жена, познаница Лидијина.

Бол Лидијин био је помешан са љутином. Њена заслепљеност је разгњевила, а са гњевом што је преварена мешао се и гњев што је одбила — да би сачувала верност, која није била узајамна — онога кога је у дубини своје душе волела, мада, до овог тренутка, није никад себи дала потпуно рачуна о томе. Она се усправи дрхтећи, али одлучна и још задихана, очију још пуних суза, седе за сто да пише Жаку.

Она поче:

„Драги мој Жаче...“

Не! то је глупо, фамилиарно, обично... Она исцепа лист и узме други:

„Мој пријатељу, Ја сам тако дирнута Вашом сталношћу...

Она прекиде. Како је то изгледало сирото и банално! Она не налажаше речи. Њене идеје личиле су јој на дроњке. Жак јој је изгледао сад као једини узрок да живи. Она није желела, да он помисли да је невешта или глупа. А он је имао тако много духа... Говорити му?... Говорити му?... Да ли би могла она усудити се на то?... И кад ли ће га видети?... Он је њу избегавао... Не, не, она није хтела чекати, хтела је да он још истог дана дозна... Требало је одмах писати...

Изненада она лако задрхта, погледа писма растурена око ње, оклеваше једну секунду, затим узе прво писмо и преписа:

„Да, ја Вам пишем, јер не могу више да се уздржим, да Вам не пишем. Да ли ме волите онако, као што сте ми рекли онда, кад Вам нисам хтела одговорити...“

Она преписа до краја и потписа: Лидија...

Превео Ђ. Р. Ш.

Заборављен дуг.

Ноћас сам сањао моју ђачку газдарицу: бабу Милчу. Нашао сам је негде на улици, изнемоглу, остарелу, бедну, у крпама, прислоњену уза стари зид из чијих пукотина клизе зелене лозе бршљана и ките јој седу мученичку главу.

Није пружала руке, није просила; тужно ме је гледала као мајка, али ме није могла познати. А ја сам њу познао. Познао је одмах по оним великим благим очима, које моле милост не за себе, него за све оне који страдају и пате; познао је по оним сувим милостивим рукама, које су ме некада миловале по болесничком челу.

Није имала наочара ни „Олге и Лине“ у рукама, нити је плакала, само ме је као мати, тужно, претужно гледала, а суморни јесењи дан изражавао је својом дрхтавом руком цртеж пропадања и умирања.

Приступих и хтедох да је ословим и у томе се пренух.

*

Звали смо је госпођом Милчом, а она нам је била хранитељка а и волела је нас ђаке као рођену децу. Остала је сама самцита у животу, удова са нешто готовине, једном приземном кућом и виноградом у Пакрацу. Ишла је увек у црнини, а проседа коса као нити беле свиле вирила је испод црне мараме на глави. Имала је лепе мале брчиће, веће но и у једног што се код ње „костирасмо“.

Одлазила је у цркву са црним кожним молитвеником у руци, на коме је био измалан велики сребрни крст, а када не беше запослена, читала је романе Кумичићеве и сузила.

Била је болећивог срца. Ђаке је држала, не да би се уз њих прехрањивала, већ што је на њих навикла као на децу своју. Хранила их, прала, неговала у болести и месецима причекивала многога да јој „кост“ плати. Некима је одређивала да јој дуг врате тек када постану учитељи.

За мене је сазнала онда, када су јој ђаци „коштари“ почели хлеб красти и мени гладноме доносити. Позвала ме, заплакала и рекла: „Храните се код мене дотле, док не добијете какву стипендију, а онда ћете ми платити“.

Једног дана нагло ми позли, падох у несвест и када прогледах, угледах више себе материнске очи баба Милче, како бдију надa мном. Њене старачке руке нежно су привијале хладне убрусе на чело и миловале ме.

Када јој роди виноград, пита нас грожђем, а о Божићу поји „ружицом“.

У зимске вечери ми ђаци правимо читаве концерте у њеној кући, а она нам даје вино на кредит по двадесет новчића на литар. Бог зна јесу ли икада ти дугови подмирени!

Волела је са ђацима позивати духове. Молила се Богу, плакала и по наредби духова „шиљала ручак нашем сиромашном другу Кости Васићу са Косова, који је тамо у Пакрацу од беде и патње и умро“. Ту су је ђаци варали, али и без тога, као што рекох, она је сиромашне ђаке волела и помагала.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Потрошила је сву готовину, задужила код трговца и месара и кућу и виноград, али без ђака опет није могла.

— Нећу вас више држати, говорила је редовно на почетку сваке школске године, али је ђаци салете, обесе јој се о врат, разнеже јој срце, изазову сузе и она се опет зноји и мучи око ђака, преко целе школске године, а када они одлазе кућама, она маше сузама укваšеном марамом за возом који јури и довикује: „До видова! До видова!“

Једном се на нас страшно наљутила што смо напојили петла ракијом.

Петао је изгледао врло смешно: посртао је као прави пијанац и непрестано кукурекао.

— „Еклхафтиг“, довикнула нам је и окренула главу од нас.

Ми је салетесмо да нам опрости, а она поче лити сузе и као рођена мати поче нас карати:

— Е дечки, дечки, све ја вама опраштам, а Бог зна какви ћете ви према мени бити када постанете људи. Ваљда ћете ми благодарни бити?! Распрштаћете се по свету и нећете се као учитељи нигде ни сетити ваше бабе Милче!

— Не дао Бог! загракташе сви.

— Ја ћу вам, госпођо Милчо, када умрете, подићи споменик са једним лепим стихом (она је радо читала надгробне стихове).

— Тако је! Живио! повикаше моји другови.

Баба Милча је истрајала до краја у својој хришћанској врлини.

За ђаке је дала све што је имала, и кућу, и виноград и умрла у највећој беди и сиротињи.

*

Можда ме честита баба Милчо, потсећаш на моју дужност, па ми се после пуних 20 година у сну јављаш?

О, како бих радо испунио задану реч, мада сам је у ђачкој брзоплетости изговорио!

О како бих сретан био, да одужим свој дуг и подигнем ти видни спомен, ако би ти се игде за свети гроб знало.

Али она иста бледа жена што ме је дрхтавом руком гладнога довела за твоју материнску трпезу и данас ме прати.

Зове се: невоља.

После двадесет година учитељевања доспео сам тек да набавим добар зимски капут.

И моја је мајка умрла, и према њој осећам извесни дуг, и на њеном гробу не кочи се камени споменик; негде у летњој високој трави пева јој душа песму вечности. И ако икада будем у могућности, да скрпарим нешто пара, бићу у великој неприлици коме пре да подигнем надгробну плочу. Теби или мајци својој?

Обе ми бејасте мајке.

Исаије Митровић.



Предсказују време.

Још стари народи су приметили да пауци крсташи, као и обични домаћи пауци могу предсказати промену времена. Аристотел и Плиније помињу у својим списима ову способност код паука.

Средином XV. века Конрад фон Магенберг рекао је у својој „Природној Историји“: „Када пауци дижу своје мреже, то је сигуран знак да ће киша падати.“ — Одиста пауци имају врло фино осећање за промену времена. Та се пак особина, али у мањој мери, може запазити и код других инсеката.

Пре кише, или уопште макакве непогоде, у атмосфери има више влаге него обично. Влага утиче на паука јаче, а у исто време и на његово ткање и кида га. Да му се не би цела мрежа покидала, он сам кида извесне делове и тако себи уштеди труд да не би доцније морао све од почетка да ради. Чим пак крсташ оправља мрежу, значи да ће бити лепо време.

Домаћи паук предсказује рђаво и лепо време на други начин. Он не кида своју мрежу, али крије главу у своју ћелију и скупља ноге пода се, чим осети рђаво време. Чим се пак окрене и вири из свога заклона, знак је да ће престати промењиво време.

Испитивањем се утврдило да су пауци одлични предсказивачи времена. Шта више, домаћи паук предскаже промену на 32 до 42 часа раније, што значи да је осетљивији од научних апарата.

*

„Марконијева јахта.“

(Проблеми сферне електрине. — Сигнали с Марса?)

Од лане непрестано крстари Средоземним морем тајанствена јахта „Елетра“ чувеног проналазача бежичне телеграфије Маркониј а, који је за време рата Савезницима указао неоцењиве услуге. У најсудбоноснијим часовима решио је проблем к земљи у одређеном правцу управити електричну струју с аероплана, који јури брзином од 100 миља на сат. Он је тај проблем у кругу свога инжињерског штаба успешно решио, а сада се повукао у тишину, на своју јахту, да покуша решити проблем загонетних електричних сигнала са непознатог света. Више пута је изјавио, да је самоћа апсолутно потребна за сређивање мисли, јер без тога је немогућ сваки прави успех у великим питањима, којима је посветио цео свој живот.

Јахта „Елетра“ нарочито је сграђена у сврху тога посебног проучавања и за све томе потребне огледе. Цела јахта и њен научни лабораториум снабдевени су најсавршенијим инструментима и апаратима, тако да се може рећи, да је цела јахта један сложен апарат, који Маркони непрекидно усавршава, нарочито за оне одлучне дане, кад ће — концем године — Марс опет доћи у такав положај према земљи, да ће се евентуална земљи управљена порука моћи успешно ухватити па можда и узвратити.

Досада својим крстарењем по Средоземном мору ухватио је Маркони помоћу својих усавршених справа неке од оних тајних сигнала, за које је већ раније изјавио да долазе са Марса, и да би могли бити покушаји Марсових становника да ступе с нама у дотицај. Ти сигнали, што их је примио, карактеристични су због изванредне дужине својих таласа. Дужина им је 150.000 метара, док је највећа дужина таласа, изведеног којим било досадањим инструментом на земљи, износила само 14.000 метара.

Одлични научник Сер Оливер Лоџ изјављује да је свеза између земље и Марса могућа, а Маркони се не жаца никаквих напора, да продре у тајне оних загонетних сигнала, које је примио на својој јахти. Он осамљено седи у својој кабини уз бежичне телеграфске апарате не само по целе сате, него дане и ноћи, при чему заборавља на све. Његов глас као највећег електричара на свету јамчи, да ће свакако ипак пронаћи оно што истражује. Толико је већ и он сам изјавио, да су та очекивања свакако оправдана.

Зна се, да ће у овој години позвати највеће стручњаке свега света. Говори се, шта више, да је већ наговорио и Едисона да дође у Европу и да се придружи колу научника. Чини се, да Маркони при томе стално намерава највећим стручњацима показати неко ново откриће... Пред нама је — видећемо...

— Б. —



Кратка новела.

Истинит догађај.

Пре кратког времена венчали су се у Б. два добра пријатеља, баш некако у исто време.

Нису још ни медени дани прошли, а већ се г. Б. страсно заљуби у супругу свога при-

јатеља г. У. Држао је да је скоро код циља, кад једног јутра добије од ђе У. мало писамце, у коме му за исто вече заказује састанак, али само под условом, да јој он поклони такав и такав прстен, који је она видела на његовој руци. Мада је млади муж тај прстен недавно баш од своје жене добио на поклон, ипак одлучи да га жртвује својој љубави, али се врло изненади, кад му је ђа У., пошто је прстен примила, рекла, да сад може ићи, јер јој није ништа више потребан, пошто је добила од њега прстен, који је његовој жени поклонио њен муж. Бр.



Мода.

Да пређемо, у кратким потезима, одлике пролетње и летње моде у овој години. Можда ће бити и ствари које ви већ знате, али поменимо их тек целокупности ради.

Откако је настало пролеће, све мање се виђају они велики дугачки кројачки костими. Ове кратке, спретне и младолике жакете од костима и не можемо назвати „тајерима“. Један велики париски кројач чини покушаје да и даље остане у моди жакет који се приљубљује уз груди, испољавајући њихове облике, али ће слабо успети. Мода се храни променама; она живи од наше непостојаности. Зато ми бежимо од онога што је било, тражећи нове, иако не увек успелије потезе.

Овога лета ми се нећемо држати некаквих стилова, сити смо их. — Али ћемо осећати жељу за егзотичним, — јер мода тако налаже. То значи да ћемо на костимима, на хаљинама, на чарапама и на шеширима имати јапанске, кинеске па и индиске мотиве, па било у већ израђеном ткиву као „мустре“, било као вез рађен руком и машином (овај је јако модеран). Какви су ти везови, чега има по њима? Пре свега оне ненадмашне топле и живе боје крајњег Истока, па као мотиве: сићушно и брижљиво израђено цвеће, птице раширених крила, расцветало патуљасто дрвеће у цвету, читаве мајушне вртове, пагоде са необичним крововима. Садања декоративна уметност још увек црпе узорке из јапанских врела а тај утицај види се и на моди која хоће да се инспирише уметношћу. Индо-кинески утицај видимо по успеху батика из Камбоџе, по рукавима и оним дугачким палтоима који су овлаш звонасто („клош“) кројени, па по маленим шеширима са шиљатим дном који тако личе на чешљање Анамита. И т. д. и т. д.

Сукња је одавно престала да расте у дужину; она се шири испод струка који је равно убран око попрсја, али му не испољава облик, иако га донекле оцртава. Нити ће се струк спуштати на ниже; напротив, на новим моделима струк је знатно краћи и пење се готово до паса, т. ј. тамо где му је место.

Пасови од метала нису више последња новост моде, иако их многе модерне даме још носе, особито ако ти пасови представљају какву ретког израда и материалом. Сада се носе узани појасеви од ткива, који се скопчавају пређицом („шналом“); на кројачкој хаљини (robe tailleur), од сержа или ковер-кота (толико омиљеног) треба имати готово мушки појас од природне коже, без икаквих украса осим челичне сјајне пређице.

Комбиновање разних ткива и боја (обично по два) биће модерно до краја лета. На пр. сада се много виђа шкотски десен („шотиш“) у сержу, репсу, поплину, вуненом и памучном воалу, али се ретко употребљава без комбинације са каквом једнобојном материјом која се бира према најјачем или најлепшем тону из „шотиша“. Уосталом, постоји мноштво нових тканина које су већ израђене са разним бортнама, везом, шарама од перла, ажуром. Апликације од коже, кајиши од јеленске коже, који се режу у ресе, па избушен штоф такође су јако модерни, али поглавито као гарнитура за једноставне (неутрпане) костиме, који се такође израђују и са увођеним „шујташом“, гајтаном, крупним челичним куглама.

Али сад је доста, јер нема више места за „Моду“. Идући пут наставићемо о томе шта ће нам донети летње врућине. В. Р.

*

Порез на браду.

У данашње време, кад наши министри толико натежу са склапањем буџета, биће занимљиво да се и ово чује. У почетку XVI века, за владе Франсоа I, у Француској је чувени канцелар Дипра увео порез на браду. Наравно да је овај порез био уперен поглавито против духовника. — Петар Велики, године 1703., ударио је порез на браду; бољари су плаћали по сто рубаља, сељаци по копејку. Овај необичан намет није се радо плаћао, али се одржао све до 1762., кад га је укинула Катерина II. — У Енглеској се у Јелисаветино доба плаћао порез на браду, чим се човек не би обријао три недеље.

*

Жена-судија.

У североамеричкој држави Колумбији изабрана је за судију г-ђа Катарина Селен. То је прва жена-судија. У Вашингтону, жене су у великом броју биране за положаје које су доскора заузимали искључиво мушкарци. У вашингтонском парламенту има неколико женских посланика и на Вашингтонској Конференцији, која је недавно завршена, већина секретара биле су жене. Али феминисткиње у Америци истичу као своју прву лозинку: рад и истрајност у послу.



Кобна погрешка.

Један веома богат странац, по имену Сидерлан, био је банкар у Петрограду и уживао је доста велику милост код царице Катарине II.

Једног јутра известише га да му је кућа опкољена војницима и да заповедник полиције, захтева да говори с њим. Тај заповедник полиције, по имену Релиев, уђе са тужним изразом лица.

— Господине Сидерлане, рекао је он, моја милостива царица одредила ме је да извршим једну заповест чија ме строгост страши и у истини жалости. Не знам каквом сте кривицом или злочином могли побудити толику осветољубиву мржњу код Њеног Величанства!

— Ја, господине! — одговори банкар, — ја не знам ни толико, још мање знам него и ви; моје изненађење превазилази ваше. Али, каква је то заповест? — Господине, рече официр, заиста немам довољно храбрости да вам је објасним! — Е, па шта је то? Можда сам царичино поверење?... — Кад би то било, ви ме не бисте видели овако ојађеног: поверење се може поново стећи; место може бити опет повраћено. — Да није протеривање у моју постојбину? — Дабогме да би то било непријатно, али са вашим богатством добро би се могло живети свуда. — Ах! Боже мој, завапи Сидерлан дршћући, — онда ће ме прогнати у Сибирију? — Авај! Отуда се може опет натраг доћи. — Да ме баци у тамницу? — Кад не би ништа друго било, а из тамнице се опет изађе. — Боже милостиви! Да ли ће ме кнутом шибати? — Та казна је страшна, али не усмрти увек!...

— Шта може друго бити? упита банкар јекнувши болно, — мој живот је онда у опасности! Царица онако добра, онако милостива, која са мном говораше са толико благости пре два дана, зар ће она моћи захтевати... Али ја не могу у то да верујем! О, за име божје, довршите, рецте једном у чему је ствар; смрт ће бити мање страшна него ово неподносиво чекање. — Дакле, драги мој, рече заповедник полиције тужним гласом, моја милостива царица издала ми је заповест да вам скинем кожу и дам је испунити сламом (као што се са животињама ради).

— Моју кожу испунити сламом! завапи Сидерлан, гледајући укочено заповедника полиције; — али ви сте свакако изгубили памет или царица није своју сачувала; и најзад, ви не бисте могли примити једну такву заповест, а да не осетите у њој варварство и бесмисленост! — Авај! Јадни мој пријатељу, чинио сам ја оно што се ми обично никад не усуђујемо покушати, изјаснио сам одмах своје изненађење, своје осећање болне тугаљивости, изложио сам се опасности учинити чак понизне прекоре, опомене! Али моја узвишена царица, кореће ме због мога колебања, срдитим тоном наредила ми је да изиђем и да извршим одмах заповест коју ми беше издала, додавши на крају ове речи, које ми још и сада звоне у ушима: „Идите сместа и не заборавите да вам дужност налаже вршити без гунђања налоге, које сам достојна издати вам“.

Било би немогуће описати изненађење, бол у гњеву, очајање јаднога банкара. Молио је заповедника полиције, преклињао га је, дуго га је узалуд наговарао да му допусти написати неколико речи царици, да би измолио у ње сажаљење, милосрђе.

Заповедник полиције, савладан преклињањима, пошто беше узео писмено, стрепећи одлучи се да попусти, али, не усуђујући се да оде у двор, упути се право управнику Петрограда. Овај је мислио да је заповедник полиције полудео; рече му да пође за њим, да га причека у двору, па отрча, не губећи ниједнога часка, код царице.

Он јој изложи ствар. Катарина, саслушавши, узвикну: — Боже благи! Да страшнога посла! Заиста Релиев је изгубио главу! Графе, трчите одмах и наредите томе безумнику нека пође сместа да ослободи мога јадног банкара својих сулудих претњи и нека га пусти у слободу.

Наједанпут, царица се громко насмеја. — Па ја сам сама и направила сву ту узбуну! повика она. — Моје омиљено псето, које сам звала Сидерлан, липсало је; ја сам на то наредила Релиеву, да му скине кожу и испуни. Како се он устезаше, најутих се на њ, мислећи да је он због глупе гордости своје сматрао један такав налог испод свога достојанства.

С руског Р. Милић.

*

Моћ васпитања.

Шведски краљ Густав III. владао је двадесет година (1772.—1792.) и био је један од најславнијих владара свога народа. Што је то постао, говорио је увек, да је била заслуга његовог професора Тесина.

Од њега је добио савет, који му је увек лебдео пред очима. Тај савет је гласио:

„Ко хоће да влада људима, треба на првом месту да буде и сам човек, а то значи: треба да слуша пре него што ће заповедати, треба да трпи пре него што ће уживати!“

*



Двосмислен одговор.

Када су после силних киша настали ведри и лепи дани, једнога тако ведрога дана пошао је свештеник некога села у шетњу. Тек што се одмакао од своје куће, опазио је он на улици децу, где се играју блатом. Приближивши им се, видео је да граде нешто од блата. Тада их свештеник запитао шта граде.

— Градимо од блата цркву...

— А хоћете ли, децо, направити и попу?

Једно му дете брзо одговори:

— Молим, господине, за попу немамо доста блата.

*

Спиритиста и — криза станова.

Спиритиста: — Господо, медиум је сада у трансу. Ко жели да му постави какво питање.

Један од учесника: — Дајем хиљаду динара, ако ми набави адресу за неки стан...

*

Добар син.

Полицајац: — Одакле вам толико кључева?

Лопов: — То ми је наслеђе од оца, и као добар син све сам сачувао.

*

Син: — Ја ћу да имам петоро деце, а казаћу бабици да може и шесторо.

Мати: — Благо теби! А како ћеш да их храниш и одеваш на ово скупо време?

Син: — Ја ћу њих у министарство исхране...

*

Предавање из земљорадње.

Једном је неки агроном држао сељацима предавање из земљорадње и то о ђубрењу земље. Свршетак овога предавања завршио је он овим речима: „Браћо! — Радовао бих се, кад бисте упамтили све што сам вам говорио и радили по моме упуству. Нарочито вам ђубре стављам на срце...“

*

Дужник.

Затече поверилац свога дужника у кафани:

— О, па ви знате и да пијете, а мени нећете да платите дуг! — рече поверилац.

— Признајем, знам да пијем, а да ли ћу хтети и да платим, то ћете видети доцније! — одговори мирно дужник.

*

Зна веронауку.

Вероучитељ: — У „Св. Писму“ стоји, да је боље давати него узимати. Ко може рећи: у каквом је то смислу речено?

Ученик: — Ударити шамар много је боље, него га примити!

*

Разлика.

— Каква је разлика између људи и животиња?

— Проста: животиња не може бити човек, а човек је често животиња.

*

Код касапина.

Госпођа: — Само, молим вас, какво мекано парче за шницле.

Касапин: — Знам ја свој занат! Има већ десет година откако сам касапин.

Госпођа: — Види се: тражила сам вам за шницле, а ви сте ми дали гола ребра!

*

Још неколико комплета сензационог романа из недавне прошлости, који је изишао у 22 брошуре са 20 слика и био разграбљен

„Злочинци на престолу“

у самој ствари низ истинитих доживљаја чланова дома Хабсбурговаца, чија је публикација изазвала највећу сензацију, може се добити по цени од

Динара 10·— по комплету

по избору ћирилицом или латиницом, ако се новац пошаље унапред на администрацију

„Илустрованог Листа“, Београд.

Još nekoliko kompleta senzacionog romana iz nedavne prošlosti, koji je izišao u 22 brošure sa 20 slika i bio razgrabljen

„Zločinci na prestolu“

u samoj stvari niz istinitih doživljaja članova doma Habsburgovaca, čija je publikacija izazvala najveću senzaciju, može se dobiti po ceni od

Dinara 10·— po kompletu

po izboru ćirilicom ili latinicom, ako se novac pošalje unapred na administraciju

„Ilustrovanog Lista“, Beograd.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Косанчићева улица 22. Телефон број 1751.

Појединн број 1·— динар. Поштарина плаћена. Појединн број 1·— динар.

ЗАБАВНИК

Илустрованог Листа

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе.

Број 18. Београд, 5. V. 1922. Година I.

Писма.

Анри Лавдан.

Сестра Арканжел плела је дебеле чарапе од плавог памука не говорећи ни речи. Седела је између велике постеље, у којој је лежала сасвим бледа госпођа Дирансн која се синоћ породила, и између колевке у којој је плакало мало дете зачуђено што је у животу.

Било је у октобру пополдне, и у соби је владала полутама. Било је тихо, само што је покаткад ветар доносио на прозор суви лист, који је ударао о њега као птица без гнезда. Млада госпођа је ћутала исто тако, опруживши своје слабе руке преко покривача, док је веома замишљена калуђерица плела и даље своје чарапе.

Тих петнаест дана, које је сестра Арканжел провела поред болесничке постеље, прошли су јој у непрекидној самртничкој тишини, коју би тек понекад прекинули дубоки уздаси.

Млада госпођа је подносила своје материнство мирно, и никада није с већим одсуством радости примљена ускршња честитка, или досадни поклон пријатеља из провинције, као ово бесвесно дете. Уосталом, између мужа и жене владало је неко хладно и нејасно неслагање, које им је спутавало покрете и прекидало у половини речи. Они су се гледали само по дужности и љубили се само врховима усана.

За време јела, које су узимали једно поред другога, она у постељи, а он поред сточића до постеље, једва би понекад проговорили по коју реч. После ручка он би устао, наслонио би се до камина и остао тако четврт часа — а он је трајао као вечност — загледао се у њу са неком тужном замишљеношћу, као да је мислио о стварима, које се не могу више поправити, које се не заборављају до смрти. А онда би одједном шчепао свој шешир, изишао напоље, и не би се вратио до вечери.

Калуђерица је разумела одмах чим је дошла, шта је међу њима. Била је то жена од педесетак година, жена из народа, снажна и одлучна, у свему добра, а према ближњему толико пажљива, да је поред свега тражила свуда опроштај.

Али она није дала да се види да је што приметила; старала се увек за новорођенче, стрпљиво га љуљајући и нежно обрћући својим тврдим рукама, које су од прања судова и других тешких послова биле већ огрубеле. И ако није ни на који начин показивала жељу да изазове госпођу Дирансн да јој каже што јој је на срцу, мотрила је пажљиво сваку ситницу, слутећи да се подиже бура, коју је пошто-пото хтела да отклони.

Дан се губио лагано, неприметно. Млада мајка се била занела својим сновима са очима упртим у завесу.

Тада уђе у собу служавка и предаде јој писмо.

Видевши адресу, сломи печат и поче жудно читати писмо, а цело јој тело обузе дрхтавица. Када је прочитала, зуби јој почеше цвокотати, као да је почео хладни ветар да дува поред ње; узалуд је почела отварати уста, да пусти из њих гласове, који нису долазили. Тек после дужег времена могла је одједном рећи:

— Хиљаду франака за вашу сиротињу, света сестро, узмете ли из ормана свежањ писама и сакријете ли их у ваш џеп... хиљаду франака... Хоћете ли?...

Калуђерица није схватала шта она тражи од ње за тако велику суму, па је посматрала зачуђено не одговарајући.

Госпођа Дирансн се сва узнемирила, па настави трпајући речи:

— Света сестро, изгубљена сам, ако ме не спасете — а ви ме једини можете спасти... Мој муж зна све... од почетка у Хулгату, па до... до... вагона. Испричаћу вам све то... сутра... Све ћете видети... па ћете ми искрено рећи своје мишљење. Али није сада реч о томе... О чему је?... О чему?... Ах, да! Он ће сада доћи кући, свакога часа може доћи... Ево у овом писму ми јављају, да зна све и да трчи кући да ме убије... Ах, часна сестро, без сумње ће ме убити,